

ira 30/5

R. M. Jr.

III. 86. 6

Irato - III 215. ny. 6. pto.

autor. Hagymosy / Cybellinus /
Valentinus

Opusculum De Laudi
bus & uituperio Vini & Aquæ Va-
lentini Cybelei, Canonici Ecclē-
siarum Quinq̃ecclesiē.
& Alben.

Autor
Hagymosy Valentinus / Cybellinus /
1517

Opusculum

Valentinus Cybeleus

Canonici Ecclesiae Alben.

Commendationem.

Ind. A. 3.

REVEREND. DOMINO DN. GEORGIO
EPISCOPO QVINQVECCLESIIEN.

Cancellario Regio, Valentinus Cybeleus Ca
nonicus Ecclesiae Alben. sui humillimam
Commendationem.

A PELLÉS ille Couseximius pictor, qui, si Plinio cre
dimus, omnes in arte pingendi ante se genitos, & etiam
futuros superavit, nihil unq̄ quod dignum esse uoluit
antea ipse probavit, nisi prius illa aliorum iudicio exponeret,
ut si plures laudassent nec aliquid reprehensione dignum inue
nissent, ea tunc demum absoluta existimavit, tunc se cuiusq̄
opponentis certamini tuto & fidenter servare non dubitavit
ut qui multorum industriā pluriffecisset, quā sui unius de se
ac operū suorū (licet sua semp magis q̄ aliorū cuiq̄ placeāt,
& suo quisq̄ studio maxime ducatur) opinionem. Quoniam
nemo ita sapit, nemo ita lynceus est, nemo ita excellenti p̄di
tus est prudentia, quin aliquā labatur & cæcutiat, si aliorum iu
dicio se exponere dedignetur. Et enī esse extremi ingenii (pro
ut credit Liuius) qui uel natura negāte quod optimum factu
sit, consulere nesciat, uel præsumptione temeraria sibi plus q̄
deceat tribuente, quod in rem sit ab aliis exquirere, aut recte
exquirendis non parere audeat sicut ille optimus sit, qui & re
cte consulat, & quæ recta sint uel ex suo uel aliorum iudicio
multo ante expēdat. Ego uero in præsens idem quod Apelles
(quamuis in re dissimili) facere cupiens, hæc exigua p̄exerci
tamenta ingenii sub unius declamationis titulo contenta, &
e tenebris tandem in lucem prodire cupientia, nō existimaui
tutum esse, si antea illis exeūdi libertas daretur, quā limam &
iudicium aliorum subiissent. Tuo igitur Reuerend. dñe & pa
ter ea iudicio expono, immo te iudicem & arbitrū exposco,
qui & solus mihi loco multorum es, & qui iustissimus ac alter
Aristides uel Bochorus, alter Rhadamanthus & Minos ab o
mnibus habearis, ut tuam interponendo auctoritatem uni e
duobus coram tua dominatione reuerendissima causam ha

bentibus ius suum administrare digneris. Non enim uereor
quia cum mihi pater & tanquam deus sis, ne fauore inductus
alteri aduersario meo iniuriā facias. Nec quia cū mihi adeo
seuerum quādoq; te exhibeas rarius in colloquium (Nam sit
licet in natos facies seuera parentum. Aequa tamen semper
mens est & amica uoluntas) admittendo, ob hoc existimabo
ut si iustiore habuero causam me tanquam prophanum re-
pellas, qui alias ut comunem æquitatem custodias propriam
tuam utilitatem sapissime negligere soles. Et qui comunia
pro tuis habeas, tuāq; pro comunibus exhibeas, qui ob synce-
ritatem & tam incorrupte in iudicandis litibus iusticiam respe-
ctum oculus ipsius iusticiæ appelleris, quem deniq; nunq; uel
numus, aut persona, aut preces de recto tramite ita seducere
poterūt, quin cuiq; quod suum esset tam recte persolueris, ut
nullum unquam tristem a te abire dimiseris. Causam autem
utriusq; litigantis Reuerend. dñe in processu declamationis
adeo manifestamprehendes, ut sine aliqua nimirum diffi-
cultate cognoscis cui potiores debeant partes attribui. Scio
enim tuæ Reuerend. dñationi iam non deesse aut uoluntatē
aut tempus ad hæc legenda & pertractāda, præsertim quia nō
ob id publicis negociis te exoneraueris, uel q; lusib⁹ nihil eru-
ditionis aspergas, nec aliquid ludicrum pro temperamento
qñq; adhibeas, uel q; eos etiam priuatus a te repellas, quos ma-
ioribus rebus implicitus inter publica tractāda minus agno-
ueris, erunt fortassis quædam quæ ad stomachum faciēt. Pro-
inde ea fronte hæc exigua eminentissime Antistes in præsens
suscipe, ut etiam maioribus (quæ in posterum emersura sunt)
aditus ad te ueniendi non intercludatur, talemq; te in his iu-
dicem exhibeas, ut ipsa ueritas non minus se tibi debere fate-
atur, quam hi qui te semper & pro benefactis & pro æquitate
sincero pectore uenerati sunt, Vale foelicis. cui me
seruulum addictis. unice commendo. Ex Alba
Regali. Pridie Idus Ianuar.

DECLAMATIO VALENTINI CYBELEI,
DE VINI ET AQVAE POTORIBVS,

Vtrū hi, uel illi laudabiliores sint. Vbi nonnulla
de Vino & Aqua, quatinus utraq; secundū suos
gradus, uel ad laudē, uel uituperium tendant
inferuntur; ad Dn. Ladislaum Macedo-
nium Archid. & amicum.

SCIO AMANTISSIME DOMINE LADIS-
slae, q; omne promissum sub debitum cadere uidetur, ubi
præsertim promissum non obseruatum honesta ratione
uelari nō potest. Memini cum nuper Quinqueecclesius in do-
mo Reuerend. dñi Michaelis Doctoris, Vicarii, inter cœnan-
dum quædam inter nos disceptaciuncula tractarentur. Et in Accentuū
ter ceteras metio fieret de natura & obseruatione accentuū, natura.
sine quibus ita nulla dictio potest esse, sicut nulla uox sine uo-
cali. Nec tamen satis intelligeremus, quomodo iidem ipas di-
ctiones moderarent, licet quædam exemplaria præ manibus
haberemus, sed Cordiano nodo similia. Et perinde pollicitus
essem tibi me missurū facile modū, quomodo & obseruari &
intelligi possent, & quot essent in qualibet dictione ponendi,
put ipse ab Aldo acceperem. Quare pmissis satisfacere cupiēs
collegi hic qdā de eis ut sequis. Accēt⁹ esse decē numero, uide-
licet, acutū, grauē, circūflexū. Ceterū, dii boni, Ecce occurrit
mihi qstio a te in principio pposita de aquæ & uini potorib⁹,
utrū hi, aut illi laudabiliores sint & utrū poetarū qspia rept⁹
sit q; uino abstinerit. In quo tñ ego tibi in p̄sentiarū uix satis
facere possem, ne si ueritatē dicere uel odiosus sim, uel nō cre-
dā mihi. Qñquidē obsequiū amicos ueritas odiū parit. Vnā
em istarū partiū laudando, & alterā improbādo, uel mihi p̄si,
uel tibi uidebor facere iniuriam, qui tñ & mihi & tibi amicus
esse debeam, ac perinde ab iniuria inferenda cauere. Verum
amicus Plato, amicus Socrates, maior amica ueritas. Lauda-
turus igit uel uituperaturus in eo non meis propriis nitā te Plato, sed
stimonis, sed aliorum autoritatibus qui de uini & aquæ natura ue-
tura, aut eorum potoribus quippiā & dixerunt & scripserunt. ritas.

Quod si aqua & eius amatores pluribus clarorum uirorum di-
 ctis & exemplis, tanquam non laudanda asferretur, iam tunc de
 facili ab illa opinione cedam, in qua dum haec nuper tractare
 mus perstabam, & libens tibi tanquam uictori herbam porri-
 gam. Si autem de uino eadem fiant, feras itidem aequo animo,
 nec me nec ipsos scriptores in eo accuses, sed ipsius uini natu-
 ram, quae se minus laudare permittat. ¶ Fateor ego quidem
 quod & uinum bonum sit, quia creatura dei. Cuius etiam potato-
 rem scimus Christum fuisse, dum uel aquam in uinum conuer-
 teret, & quod modice sumptum acuat intellectum hominis, ani-
 mae & corpori robur addat, uirtutem excitet, & animum ad
 sua officia alacriorē reddat. Sed quis ibit inficias, quod sicut mo-
 deratum humanas uirtutes ac uires uegetet. Ita immoderatum
 destruat & eneruet, rationem perturbet, intellectum obscurat,
 memoriam habet, obliuionem immittat, errorem infundat,
 ad ignorantiam perducatur, & ingenium obnubilet, mentem
 & sanitatem mentis concutiat, ualitudinem corporis profligat,
 sensus penitus lapsabundos, & hominem non solum ex ho-
 minis potestate exire, sed etiam hominis nomen amittere faciat, &
 pinde brutum fieri. Quando quidem dum ebrius se ipsum igno-
 rat, quis non nouit, quod non plus sapiat quam uel pueri, uel anniculi
 senes. Recte autem Plato in libris de re publica dixit, quod non
 tantum senes bis pueri fiant, sed multo magis ipsi temulenti.
 ¶ Quin & Plutarchus scribit, quod olim lethargum & obliuionem
 ipsi ueteres Dionysio consecrabant, non aliam ob causam, nisi
 quia in uino delinquentes officii obliuiscerentur, & admoni-
 tione egerent puerili. Quamprimum enim aspergine uini sa-
 nitas mentis expugnatur, tunc omnium rerum obliuio, & ipsius
 memoriae mors subsequatur necesse est, immo etiam furor.
 ¶ Prouerbum est apud Athenaeum. Vinum non habet clauum,
 quod propterea dicitur, quia nihil consilii dicit aut facit, eo
 quod ratio obruatur, quae clauis uice sobrios moderatur & regit,
 dum autem ita uino marcens obruta sit, iidem agunt (ut Isocra-
 tes in sua praecipua oratione dixit) quod currus auriga spo-
 liatus, hic enim aberrans a gubernatore incompote rapitur.

& animus mente corrupta quid rectum sit despicere nequit. Vinum non
 alibi ita em apud Athenaeum prouerbialiter exprimitur, quod ui habet cal-
 num non habeat calciamentum, quia ebrius ex omni parte ciametur.
 pateat, & non aliter quam speculum omnia perspicua reddat. Ad
 hoc dixit Seneca in epistolis ad Lucil. Quemadmodum, inquit,
 dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo iacet, in summam
 partem uis caloris eiecit, sic uino exaestuante quicquid in imo
 iacet abditum effertur, & prodit in medium onerati mero, quem-
 admodum non continent cibum uino redundante, ita nec se-
 cretum quod suum est, & alienum pariter effundunt. Audi au-
 tem quemadmodum Zenon uir maximus colligat uirum bonum. Bonus uir
 num non futuris ebrium. Ebrio nemo secretum sermonem non erit
 committat, uir ergo bonus ebrius non erit. Quemadmodum ebrius.
 opposita interrogatione simul derideatur attende, dormienti
 nemo secretum committit, uiro autem bono committit, uir
 ergo bonus non dormit. Interim si hoc colligere uis, uirum bo-
 num non debere ebrium fieri, cur simile agis, dic quod turpe sit plus
 sibi ingerere quam capiat, & stomachi sui non nosse mensuram quam
 multa ebrii faciunt, quibus sobrii erubescunt. Nihil aliud esse Ebrietatem
 ebrietatem quam uoluntariam insaniam, extende in plures dies uoluntaria
 illum ebrii habitum nunquid de fure dubitabis? Vnde recte insania.
 Aeschylus poeta extulit, quod a se formae uinum autem men-
 tis speculum sit. Et Theognes ita: Igne probant homines auge-
 argentumque periti. Ast hominis uinum monstrat aperte ani-
 mum. Nec mirum quod sic homines in insaniam uertantur, dum
 nihil sciunt reticere, & stulte loquendo reticenda manifestent.
 In uino siquidem (sicut in prouerbio habetur) ueritas est. Et In uino
 ob id ueritas a Platone in Alcibiade filia uini credita est. ebrietas.
 Quicquid enim in pectore est conditum, id ebrietas in aper-
 tum profert, omnem animi fucum tollens. Ad quod aspiciens
 quidam Persa celebratissimo apophthegmate negauit torme-
 tis opus esse ad exquirendum uerum, quia uino rectius elicitur.
 Ebrius enim ut Augustus ad sacras uirgines scribit, dum nihil
 consequitur sanum nullo alio cogente praeter uinum cordis
 sui arcana patefacit, & amicorum sibi commissa secreta in me-

dium prodit. In quam sententiam habes illud Horatii dictū. Reges dicuntur multis urgere culullis Et torquere mero quē prospexisse laborant An sit amicitia dignus. Item alibi. Tu leue, inquit, tormentum ingenio admoues Plærunq; duro, tu sapientium curas, & arcanū locoſo Conſilium reſegis Iyæo. Nā quis id ignorat, q̄ quicquid in corde eſt ſobrii, id in lingua ſedere ebrii, & q̄ uinum & cum pueritia & ſine pueritia ueridicum ſit. Adde non aliam cauſſam fuiſſe cur olim (ut adhuc in

Cur olim ſacris literis legitur) uetaretur, ne regibus uinum daretur, niſi uinum re, q̄ ibi nullum poſſit eſſe arcanum ubi regnet ebrietas. Nā qd gibus non non ebrietas (ait Horatius. i. epiſt.) deſignat: operta recludit dabatur ſpes iubet eſſe ratas, ad prælia trudit inermē, ſollicitis animis

onus eximit, ad docet artes. Fœcūdi calices quem non fecere Icarus pri, diſertum. Scribūt poætæ Icarum Oebali Laconum regis filiū mus uinū ac patrem Penelopes ob ſummam iuſticiam & pietatem, qua oſtendit præditus erat a Libero patre loco muneris ſuſcepſiſſe, ut pri mortalib⁹ mus omnium uini uſum mortalibus oſtenderet, qui id quidē apud Athenieſi. oſtendit, ſæua tñ mercede, mox enim pœnas dedit, quem ipſi coloni & meſſores ebrii (illis em̄ id in primis ad potandum dederat) interfecerunt, eo q̄ uenenum ſe ab eo accepiſſe crediderant. Vel Propertio lib. ii. eorum factum ita approban te Icare Cecropiis merito iugulate colonis. Quare in multis locis pœna mulctabantur, qui in uineas prodibant.

Quoniā uinū ſit, teſtante Plinio, quod ad procinctum tendentibus ſemper impedimētum ſit. Cuius cum multa & prope in finita ſint uitia, tum illud in primis licet in medium proferre ad pcinctū quod Philoſtratus libro ii. ſcribit de uita & geſtis Apollonii tendētib⁹. Thyanaei, qui cum rege Pharaote confabulariter diſputans taliter diſſeruit. Salutaui inquit rex Apolloniū interrogauitq; ab eo quid nam meditaretur. Neq; enim dormire te nimium arbitror cum aquam bibas & uinum cōtemnas. Tum Apollo nius. An non dormire cenſes eos qui aquam bibūt? Dormire inq; arbitror, rex inquit, ſed per leuem ſomnum, & qualem dicimus ſummis oculis inſidere, non autem menti. Immo uero, inquit Apollonius, utroq; dormiunt, forte etiā mēte magis,

niſi enim quietamens fuerit, nequaquā oculi ſomnum ſuſcipi ent. Propterea furioſi homines dormire nequeunt propter aſſiduam mentis agitationem. Quæ cum in alia ex aliis ingiter cogitando tranſiliant torue impudenterq; aſpiciunt, ſicut in ſomnes dracones. Quoniam igitur o rex manifeſte interpretati ſumus quid ſomnus operetur, cōcedam ſi ebrium ipſum ſup poſueris etiam non dormire. De bacchans enim & quaſi furēs Ebrios nō animus multipliciter illū deuoluet, & plurimis implebit per poſſe doxturbationibus, uidentur em̄ ſibi omnes qui concepta ebrieta mire. te dormire nitunt nunc uſq; ad domus culmen attolli, nunc rursus ſub terram detrudi, & tali agitari uertigine, quali circū uolui Ixionem fabulæ perhibent. Et ut in hanc eandem ſentē tiam accedens Lucretius lib. iii. de rerum natura dicit. Nec re perire poteſ quid ſit tibi ſæpe mali, cum ebri⁹ urgeris multis miſer undiq; curis, atq; animo incerto fluitans errore uagaris Ebriorum ſi poſſent homines proinde ac ſentire uidere pōdus ineſt ani curæ. mo, quod grauitate fatiget, atq; quid effugere haud potis eſt, inuitus adhæret & odit. In uino etenim magnum ineſt uitii, quod pedes patrum captet, ut ait Plautus, quoniam luſtator Vinum lu peſſimus eſt & dolofus. Paululum igitur ſublato capite Apol ſtator peſ lonius, Quanto, inquit, nos qui aquam bibimus dulcibus ſoſimus & mnis magis abundemus, q̄ qui uinum bibunt iam oſtendam dolofus tuam rationem ſecutus. Quod autem multis agitetur perturbationibus, & quaſi furiis quibuſdam uexetur ebriorum mēs, recte abſ te dictum eſſe fateor, uidemus enim ebrietate corre ptos geminam lunam, geminum ſolem ſeſe uidere arbitrari, alios non minus lapſos & pene ſobrios nihil quidem tale cogitare, ſed lætitia geſtire, & uoluptate quadam perfundi, idq; Morbi in non ob aliquam præclaram actionem ab eis geſtam plærūq; ſanæ. cōtingit. Alii uerō forenſes orationes meditantur, cū in foro nunq; ſint locuti, & ſe diuites putāt, cum nec drachmam poſſi deant. Hi autem ſunt o rex inſaniæ morbi, ipſa em̄ lætitia mē tes agit, plures em̄ uidi qui bona quadam fortuna potitos ſeſe arbitrantes ſomnum capere non poterant, ſed excitati in medium proſiliebant, quod ſatis argumenti eſt ipſa etiam

Medica
menta so
mni.

Aquæ po
tores puro
somno &
puro esse
intellectu.

bona curas sollicitudinesq; præbere. Sunt autem quædam & medicamenta ad faciendum somnum excogitata, quæ si quibiberint, aut sese iisdem perunxerint tam profunde dormiunt ut mortui uideantur, inde tam obliuiosi surgunt ut ubiuis potius q̃ ubi sunt sese esse arbitrentur. Quod igitur potiones corpori aut animæ neq; proprium neq; legitimum somnum inducunt sed aut ita profundum ut semimortui uideantur, aut leuem ad modum, & a quibus accidentibus rumpi facile te puto cõsensurum, nisi pertinax potius q̃ disputator & esse & haberi uolueris. Aquæ autem potiores singula perinde ut sunt, uident, neq; sibiipsis ea quæ non uident, nec sunt, describunt aut figurant, neq; leues sunt, nec unq̃ aut torpore aut stultitia referti, nec supra q̃ deceat hilares, sed semper sibiipsis adsunt ratiocinatoribus similes, non uespere minus q̃ mane. Nunq̃ enim tales homines dormitabunt, etiam si in multam noctem fuerint operati, nec somnus eos tanq̃ dominus urget, caput uini seruum inuadens, sed liberos semper & toto corpore sese erectos præbent. Cum autem dormitum accesserint anima pura & quiesca somnum capiunt, neq; prosperis elati successibus, nec aduersitatibus ullis depressi. Mens. n. sobria moderata sese ad utraq; habet, nec ab alterutra perturbatione superatur. Præterea curis uacua dulcissimo & iucundissimo somno perfruens nullis casibus excitatur. Per somnia insuper uaticinationem, q̃ apud

Vaticinati homines diuinissima existimatur multo facili⁹ conspicit aniones citius ma uino non suffocata, sed pura mundaq; omnia, quæ uiderit aquæ q̃ uifacile colligit & discernit. Quapropter somniorum interpretes ni potiores quos oniropos appellat poetæ de nulla unquam uisione anoscunt. tea consultoribus respondebant quam uisionis horam sciscitati essent. Nam si matutino tempore somnium apparuisset, tunc de illo aliquid coniectari se posse arbitrabatur, quia tunc recte uaticinari posset anima cum esset uino ciboq; liberata. Sin uero primo somno aut media etiam nocte, cum adhuc uino suffocata demersaq; est anima somnium dicerent apparuisse, sapienter quicq; respondere abnuebant. Quin etiam deos ipsos itidē iudicare & sobriis animis potius oracula tribuere

breuibus ostendam. Fuit quondam apud græcos uates nomine Amphiarus quem Thebis redeuntem terra uiuum absorbuit rarus uates, ipse etiam nunc in attica terra uaticinans somnia petentibus inducebat, eos aut cum responsa accipere uolunt sacerdotes integrū diē a cibo, a uino aut triduo iubent abstinere, ut pura expurgataq; anima ostensorū rationes colligere melius possit. Quod si uinū idoneum somni medicamentum esset, iussisset profecto sapiens Amphiarus contemplatores somniorū contrario modo sese præparare uino refertos tanquā amphoras in adytū descendere. Multa insup oracula & alia referre possem cū apud Græcostū etiā apud barbaros celeberrima in qb⁹ sacerdos nō uino sed aqua potatus ex tripode respōsa petētib⁹ Vinum fadedit. Vitiū aut ebrietatis cū i aliis cuiuscūq; cōditionis hoīb⁹ cerdotib⁹ tū i primis i sacerdotib⁹ rep̃hēdi debet, prout nobis ueteris te prohibet stamēti autoritas suffragat, ubi ministri tēpli phibent uinū in utroq; bibere, ne ebrietate grauēt corda eorū, & ut sensus eorū semp testamēto. uigeat & tenuis sit. Dixit tm̃ de⁹ in Leuit. ad Aaron pontificē. Vinum & omne quod inebriare pōt nō bibetis tu & filii tui, qñ intrabitis tabernaculū testimonii ne moriamini, ut habeatis sciētia discernēdi inter sanctū & pphanū, inter pollutū & mūdū, doceatisq; filios Israel oīa legitima mea q̃ locut⁹ sum ad eos p manū Moyfi. Idē. Nazareis & sanctificatis dño pceptū ē ut a uino abstineāt, nec quicq; quod ab uua exp̃ssum est bibāt. Vuas etiā nec recētes nec siccas gustēt cūctis dieb⁹ qb⁹ ex uoto dño cōsecrati fuerint. In Ezechiele itidē habet. Vinū nō bibat oīs sacerdos qñ igr̃ssur⁹ est atriū interi⁹. Quare hoc q̃ amini potatio & a rerū cognitiōe aim seuocat, & i mortis piculū inducit, ut q̃ etiā in uita qd utile sit non satis puidere sinit q̃tuluscūq; etiā uini haustus. Et nō solū uinū sed & sycera phibet, q̃ scdm̃ Hiero. ē oīs portio q̃ iebriare pōt. Quin & noui in Sycera stitutor testamēti christ⁹ saluator n̄s docet cauere nos debere quid. ab illa ipa ebrietate ubi ait. Attēdite uobis ne forte grauētur corda v̄ra in crapula & ebrietate & curis hui⁹ uitæ, & supueniat in uos illa repētina dies, tanq̃ laque⁹ em̃ supueniet in oēs q̃ sedēt super faciem oīs terræ. Vigilate itaq; omni tēpore oran

tes ut digni habeamini fugere omnia ista quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Vide & hoc quod scriptum est in **Effraim** su **Esai**a propheta contra superbiam & ebrietatem **Effraim** & **sa** perbia & cerdotum, quibus ita domini indignationem annuncians loquitur. Ve coronæ superbiæ ebriis **Effraim** & flori decidenti gloriæ exultationis eius, qui erant in uertice uallis pinguiſſimæ errantes a uino. Pedibus conculcabitur corona superbiæ ebriorum **Effraim**, quoniam præ uino nescierunt, & præ ebrietate errauerunt, Sacerdos & propheta nescierunt, præ ebrietate absorpti sunt a uino, errauerunt in ebrietate, nescierunt uidentem, ignorauerunt iudicium, omnes enim mensæ repletae sunt uomitu sordiumq; ita ut non esset ultra locus. Quem docebunt scientiam? quem intelligere facient auditum? ab lactatos a lacte, auulsos ab uberibus, quia manda remanda, expecta reexpecta modicum ibi. In loquela enim labii & lingua, altera loquetur ad populum istum dominus dicens, Hæc est requies mea reficite lassum, & hoc est meum refrigeriū, & noluerunt audire, & erit eis uerbum domini manda remanda expecta reexpecta modicum ibi, ut uadant & cadant retrorsum, & conterantur & illaqueantur & capiantur, quoniam percusserunt fœdus cum morte, & cum inferno fecerunt pactum. Et cū nihil aliud sit ebrietas nisi rationis uile sepulchrum, & sapientia expultrix. Quomodo acceptus erit minister regi nō intelligendo nec ambulando in uia immaculata? ex quo ipsa & sapientia & mundicia in primis ministris dei necessaria sit, quorum uita aliorum documentum esse debet. Vinum autem in centium libidinis sit, quod ex prouerbiis Salomonis probatur. **Vinum** in **Luxuriosa**, inquit, res est uinum & contumeliosa ebrietas, oīs centium **libidinis**. qui cum his miscetur non erit sapiēs. Quocirca idem ipse Salomon rex licet omni sapientia plenus esset, tamē sapientiorē se fore putauit, si a uino carnem abstraheret, & abstemius uiueret. Cogitauit, inquit, in corde meo abstrahere a uino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, deuiteremq; stulticiam, donec uiderem quid utile esset filiis hominum. Nam non eiusdē hominis est (ait Hieronymus) uina de

gustare & prophetas intelligere, qui ad **Nepotianū** presbyterum de uita clericorum ita scribit. Modum ætatis & ualitudinis pro corporum qualitate exigimus in potando uinū, quod absq; uino ardeo, & ardeo adulescentia, & inflammor calore sanguinis i quo suspicio est ueneni. Canones etiā ecclesiastici præcipiunt clericis ab ebrietate & crapula penitus abstinēdū sub beneficiorum priuatione & suspensione officiorum. Quā ebrietas & mentis exilium inducat, & libidinis prouocet incētiū, prout habetur de uita & honestate clericorum, At sine **Cerere** & **Baccho** friget **Venus**, dixit comicus poeta. Nihil ue **Ebrietas** & ro, teste **Ioanne Chrysostomo**, ita est dæmoni amicum, sicut lasciuia ebrietas & lasciuia, quæ est mater omnium uitiorum, & oīum mater. o peccatorum radix & nutrix, ante omnia autem a clericis ueta mnium uiri deberet. Ah utinā hæc nostri catholici presbyteri & sacerdotes ita officiose, quæ præcipiuntur de hac abstinētia & uini moderata potatione obseruarent, prout multi obseruant immodestissimam bibendi consuetudinem, non quidem in meditationibus & orationibus ac cæteris factis suam conditionē & uitam concernentibus dies & noctes cōsumentes, sed in assiduis compotationibus, commestationibus, ebrietatibus, lasciuis, clamoribus, detractationibus, & aliis infinitis inconuenientis, quæ ex hac nostræ benedictæ ætatis nescio quali consuetudine pullulare solent. Non profecto tot euenirent scandala **Causæ odii** in populo, quot in dies eueniunt. Non tot odia pullularent & persecutio in ecclesiam dei, quot in dies pullulari uidem⁹, tiones in dum & diuinā iram, æ totius fere mundi in nos prouocamus clerum, uindictam, dando uidelicet illis de nobis prauitatis exempla quorum ductores & correctores esse deberemus, aliena diripiendo qui aliis propria dare deberem⁹, diffidias & inuimicitias inter illos faciendo ac seminando, quos in amorem & cōcordiam inducere deberemus, in fastum & superbiam nos attolendo, qui tñ **Christi** humilis & pauperis ac apostolorum successores esse deberemus. Illos deniq; male & nequiter irrident, quos humiliter continenter & sobrie uiuere conspici⁹, immo nec uitam nec doctrinā quāq; (plus enim comœdiarū

Comœdi, q̄ euangeliorum & prophetarum lectio ad stomachum facit, aspoti⁹ q̄ & non librum, sed liberum cum maiori semper desyderio ac prophetas affectu tractamus) præter nomen & ordinem sanctitatis ac legimus. sacerdotis habere dinoscimur Et id etiam sacerdotium indigne p̄sumentes, dum nomen domini despiciamus indigne ad altare accedendo, & panem quantum ad nos pollutum offerēdo. Hinc est q̄ sacerdotium despectui haberi cœpit fere ab omnibus, & illi etiam qui per sanctæ uitæ operationem Christi & apostolos eorumq; documenta sequuntur ludibrio & in derisum exponantur, quorum uita & doctrina maxime obseruari deberet. Hinc est q̄ pauci etiam iam ex secularibus rectum habeant affectum non modo in ecclesiæ commodum, sed ne quidem ad diuina officia & missarum solennia rite audiēda, cum sacerdotum illis nomen exosum sit. Hinc est q̄ cōcerdotum tinue fiant inclamationes in clerū, Cōtinue in bona eorū inuasionē, tanq̄ etiā illis indigni essent, quibus tam male experueria uiuendi consuetudine abutant. Sed unde hæc? nō certe aliunde magis nisi ex intēperata uitæ in cibo & potu transgressiōne proueniunt, unde ratio obruta amittit, & odiū non tam hominum q̄ dei acquiritur. Hi em̄, ut scribit Hieronymus, & habentur in decretis ecclesiasticis, deliciis affluentes & inter epulas las & lasciuas pudicitiam seruare credunt. At propheticus seruas pudici mo describit, q̄ eiiciendi sint de peruersis eorum domibus, & citiam serdamnandis cōuiuuiis. Et si uis scire quo eiiciendi sunt propter uare diffimales cogitatiōes & opera sua, lege euangelium In tenebras cille est. scilicet exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium. An nō cōfusio & ignominia est Iesum crucifixū pauperē & esurientem p̄dicare, & ieiuniorum doctrinā falsis corporibus, rubentibus buccis, & tumentis ore? Si in apostolorum loco sumus non solum sermonē eorū imitemur, sed etiā conuersationē & abstinentiam. Ne merito in nos detorqueat illud Esaia dictū. Vae qui cōsurgitis mane ad ebrietatem festandā, & potandū usq; ad uesperam ut uino astuetis. Verecundari profecto debemus, q̄ qui se Christi imitatores & regni cœlestis heredes profiteamur, in his quæ sunt cœlestia, & christiano noīe digna

nos etiam ethnici & pagani superauerint & superant. Legim⁹ Sacerdotū siquidē apud Cheremonē stoicū, q̄ prisci ægyptiorum sacer- ægyptiorum stotes & carnis & uino semp abstinerunt ab eo tempore abstinentia. quo se diuino cultui applicuissent, ut sensus tenuitate forent uegetiores. Idem de Esseis apud Philonē, Eusebiū & Iosephū habetur, qui in Iudæa abstemii fuerunt, & quotidianū ieiuniū in naturam uerterunt. Hæc cū ita sint quis non credat & aqua & hydropotas potioribus laudibus extollendos esse q̄ mero bibos. Probat em̄ Alexander in problematis, q̄ aqua potiores Aqua potiores uisu, & ceteris sensibus (uinum em̄ copiosum spiritalibus uis uisus uisu sensus obstruit) multo sunt acutiores. Et in contrarium Salomon in prouerbis. Cui, inquit, est suffocatio oculorum? nō acutiores ne his qui commorantur in uino, & student calicibus epotari esse q̄ uini. dis: ne intuearis uinum quando flauescit, Cum splenduerit in uitro color eius, ingreditur blande, & in nouissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus uenena diffundet. Oculi tui uidebunt extraneos, & cor tuum loquetur peruersa, & eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo. Et ut latius prosequar, liceat audire quid de Vini & ebrietatis laude catholici scriptores dixerint. Hieronymus. Vicia uini. Quanto studio fugienda est ebrietas? quæ corpus domesticum & ebrietas cum spiritus receptaculum reducit in sterquilinum, carnis colligat nostræ gloriā reducit in lutum, fugat prudentiam, cassat situr, dem, operatur naufragia. Augustinus. Ebrietas est flagitiorum omnium mater, culparumque materia, radix criminum origo uitiorum, turbatio capitis, subuersio sensus, tempestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amissio temperis, infania uoluntaria, ignominiosus languor, turpitudine naufragiorum, dedecus uitæ, honestatis infamia, animæ corrupte castitatis. la. Ebrietas in utroque sexu cuncta mala appetit, & nephanda committit. Et ut Apostolus ait. Regna cœlestia appetentibus denegat. Quisquis em̄ imoderatius cōuiuioq; medius amissis modestiæ frenis insana fuerit ebrietate prostratus, auersus respicit stantes, quos integros uidere nequit, aut sermone

longo superflua uerba emittit, & uana dicta componit, male
Ebrius ma clamans, & bene sibi sonans, Assumit inter pocula iniusta cer
le clamans tamina, & nullis existentibus causis asperam excitat rixā, q̃a
sibi bene interponendo uerba uana aliorum sana dicta non patitur au
sonat. dire, sed in cōtumeliā erigit cōuiuariū & proximorū crimina.
Alibi ebrietas aufert memoriā, dissipat sensum, cōfundit itel
lectum, concitat libidinem, inuoluit linguam, corrumpit san
guinem, om̃ia membra debilitat, uitam diminuit, & omnem
salutem exterminat. Sic enim, teste Isidoro, carnales cupidi
tates refecantur abstinentia, ita omnes animæ uirtutes uitio
ebrietatis destruiuntur. Innocentius de hominis miseria: Quid
Nil turpi⁹ turpius, inquit, ebriosorū cui fœtor in ore, tremor in corpore,
ebrietate. qui promit stulta, prodit occulta, cui mens alienatur, & facies
transformatur. Alibi, Ebrietas cordis est mater, parens litium,
furoris genitrix, petulantiæ est magistra. Vbi nāq; regnat ebie
tas ratio ipsa exulat, intellectus obtunditur, consilia deuincit,
iudicia subuertit, Thomas item sic. Licet ebrietas plurima
mala operetur, habet tamen hoc ipsa, q̃ mentem hebetet se
creta reuelet, gestus deturpet, eloquium scandaliset, lites gene
ret, ac corporis uires exterminet, cadere iubet, bene agere pro
hibet, requiem impedit, sensum alienat, obliuionem inducit,
libidinem mouet, nauseam prouocat, uisum minuit, & omni
uirtute hominem destituit Seneca. Certe detegit omne uitii
ebrietas, & incendit ubi possedit animum nimia uis uini, quic
quid male latebat detegit uel emergit. Non facit ebrietas ui
tia sed protrahit, Tunc impudicus morbum profitetur ac pub
Ex uino su licat, Tunc petulans non linguam, non manum continet, cre
perbia & scit insolēti superbia, crudelitas sauo, malignitas liuido, om̃e
crudelitas uitium grassatur & prodit. Adice illi ignorantia suā dubia &
crescit. parum explanata uerba, incertos oculos, gradum errantem;
uertiginem capitis, testa ipsa mobilia uelut aliquo turbine
circunagente, totam domum stomachi tormenta cum effere
uescit merum ac uiscera ipsa descendit. Tunc tamen utrunq;
tolerabile est, dum illi uis sua est, quod cum somno uitia, quæ
ebrietas fuit crudelitas facta est. Est etiam apud Ecclesiasticū.

Diligentes inquit in uino noli prouocare, quia multos exter Vita uino
minauit uinum. Ignis probat ferrum durum, sic uinum corda minuitur.
superborum arguet in ebrietate potatum, æqua uita hoibus
uinum in sobrietate, si bibas illud moderate eris sobrius. Quæ
est uita quæ minuitur uino? Quid defraudat uitam? Mors. Vi
num in iucunditatem creatum est, & non in ebrietatem ab ini
tio. Exultatio animæ & corporis uinum moderate potatum,
Sanitas est mentis & corporis sobrius potus. Vinum multum
potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Amari
tudo animæ uinum multum potatum, Ebrietatis animositas
imprudens offensio, minorans uirtutem, & faciēs uulnera
In cōuiuio uini non arguas proximum, & non despicias eum
in iucunditate illius. Verba improprietatis non dicas illi, & non
p̃mas illum in repetendo. Cur hoc? ne furiosum in furiam &
insaniam accendas. Alibi dicitur, q̃ uinum & mulieres aposte
tate faciunt sapientes a deo. Sicut enim mater fidei est conti
nentia, ita perfidia mater est ebrietas. Hanc qui habet, ut dixit Ebrius nō
Bernardus, non facit peccatum, sed ipse peccatum est, quia est facit pecca
demon blandus, uenenum dulce, rabies uoluntaria, illecebra tū; sed ipse
uoluptatis, deformitatis magistra, pudoris iniuria, quā nullus ē peccatū,
nouerit christianus, quia seipsum non habet, teste August. qui
illam habet. Et sicut in ebriis, ut idem August. ad sacras uirgi
nes scripsit, non ratio ulla, non ullum uitæ gerendæ consiliū,
nec ulla artium, aut gestorum, aut lectionū memoria, aut in
dustria prouidentia est. Ita e contra in sobriis sobrietas est
recti iudicii tenax, memoria recordationisq; inseparabilis sa Sobrietas
pientia, secretorum custos, arcani uelamen, lectionum & do quid est
ctrinæ capax, studiorum & artium bonarū disciplina pariter
& magistra ingeniorum, & capiendarum pedisse quā, bonæ fa
mæ semper auida, salubria atq; utilia creas, uirtutis singulare
auxilium, cuncta cum ratione disponens, congregationi ho
nestorum semper inharrens. Plato item in suis libris legū p̃ci Vinū olim
pit, ut pueri usq; ad aetatem duodeuicesimi anni om̃ino uino pueris in
abstineant. Quia si ad feruorem ætatis calor uini additur, tūc hibitum.
ignis igni suggeritur. Idem, inquit Hieronym⁹ ad Eustochiū

Quinum duplex est in adulescentia incendium uoluptatis, quod oleum flammæ adiicim⁹. Prohibet & Plutarchus in præceptis Pueros mi de ualitudine ut ne ignis ad ignem, impletio ad impletionem nus sitire merum ad merum addatur. Quandoquidem pueri & etiam senes (testis est Aristoteles in problematis) citius tentantur & uincuntur, isti defectu illi excessu caloris quasi natura debilitata. Minus tamen pueros sitire quod uiros, licet non minus calidi, sint quod uiri, quia uidelicet eorum calor humidus sit, uirorum uero siccus. Quibus omnino usque ad quadragesimum ætatis annu paruus usus admittebatur. Postea autem liberum fuisse etiam licentiosius, præsertim cum senioribus, sed ita ut tunc mente exhilarati, reliquo tempore se continuissent. Quoniam (ut scribit Macrobius lib. vii. saturnialium) qui sunt crebro ebrii cito senescunt. Alii ante tempus competentis ætatis, uel caluicio, uel canicie insigniuntur, quæ non nisi inopia caloris eueniunt. Nam uino forma perit, uino corrumpitur ætas, dixit Proper tius. Quamuis adulescentes perpauci ad senectutem perueniant, præsertim qui ante tempus uino plus quam deceat utantur. Illa enim ætas (teste Cicerone in de senectute) multo plures quam sæ uum mortis casus habet, facilius in morbos incidunt adulescentes, grauius ægrotant & tristius curantur. Semper autem Frugalitas bonæ ualitudinis, ait Val. Maximus lib. ii. quasi quædam mater est ter est frugalitas, inimica luxuriosis epulis, aliena a nimia ualenti abundantia. Habes in Ecclesiastico quod qui abstinentes est ad iudinis. ciet uitam. Et quam sufficiens est hominum erudito uinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo & non senties dolorem. Aristoteles etiam tam de sono & uigilia quam in lib. politico scriptum, Vinum bibere non conuenire pueris, sed bonum sine illo esse. Ex eo quod quidem compertum est pueros hebetiores fieri (sicut est apud Aul. Gel. in noctibus atticis lib. iiii.) atque hinc elici surditatem, inprocerasque fieri corpora eorum, minusque adu Vino iprolescere. Oia uero contrario modo euenire his qui parce tantum uino cera fieri quod cibo utuntur. Hi enim diutissime uiuunt, & sani ac integri ad se corpora necesse pueniunt. Et cum senectutis multa sint & prope infinita puerorum incommoda, nullus tamen minus sentiet onera senectutis quam qui uel

abstinens, uel abstemius est. Vidi ego multos in senectute foecissimam egisse uitam quam uinum non biberunt. Immo tacere non possum quin tibi quæpiam in medium afferam, ut exemplis magis iudicaris, si Laus Ioan. forte dictis fide adhibere nolles. Nosti tu ipse egregium illum & Borneuenerandam canicie senem Ioannem utriusque regis nostri nutrimentum, myssam, quæ tota Pannonia, quæ uino careat & abstemi sit, Borne myssa uocat, quam agili sit corpe, quam sana mente, ut qui cum duorum fere seculorum homo sit, non tamen in illo aspicias quod oculi eius caligent, aut aures grauius audiât, aut capilli fluât, facies in turpe pallorem mutetur, dentes minuantur, cutis areseat, pectus suffocetur, quod tussi cachinnet aut genua trepidet, aut tali & pedes tumore inflent. Cum tamen si illum currentem aspicias, diceris uix duorum esse lustrorum hominem, nisi canicies monstraret, quam homini in senectute est propria & naturalis, in quo nec uirtutes corporis sensitiua minui incipiunt, nec sapientia crescere desinit, quod & in grauitate morum adeo maturus est in reprimendis uitiis fortis, in constantia & autoritate precipuus, in uerbis dulcis & affabilis, in sententiis sapiens & subtilis, in ætate ac mente honorabilis, in consilio prudens, in animo non pusillanimis aut formidolosus ut nullus sit quod eum uidens non statim uel in admiratione uel in suas laudes sponte præcipat, eiusque naturam non extollat, nisi enim laudatissimi illius senis & abstemii temperantia cum sobrietate coniuncta, nisi maturum consilium cum fortitudine & audacia superiore anno fuisset, nulli dubium est quod actum erat non solum de nobilitate, sed certe de tota patria, dum furia illa infernales Cruciatorum gens nihil propter crucem christianum hominem in uino & sanguine ratione demersa baccharetur, & more ferarum sauiet Georgium Si Cruciferi culum ducem suum & beluam illam mero spumantem & temulentum Belial nil præter sequens, Christum blasphemans & negans sub quodam religionis & bonæ crucis christianitatis prætextu, innocentiam extirpans, solam crudelitatem summam uirum stianum tutem credens, cui sceptrum regium & administratio impii debere, habent. Cum enim iam fere Hungaria in gladio & sanguine occupata Budam regiam sedem expugnare moliretur, & castra ad primum ab urbe lapidem locasset hoc solum & extremum sui laboris opus credens quod regem iam senio confectum cum liberis Ludo uico rege & Anna regina interceptisset, nec amplius inueniret,

Mulierib⁹
Ro. uinū
bibere nō
licuit.

Sobrietas
tutela ca-
stitatis &
pudicitiae
est.

qui pro regibus & patria se opponeret. Ecce hic solus abstemi-
us senex herculeam audaciam resumēs, canumq; caput deuo-
uens cum hydra multorum capitum belua bellum suscipit, so-
lus sobrius cum bacchanalium exercitu inter merum & sang-
uinem fatigato concreditur, & uictor euadit, ac patriam & re-
ges sua uirtute a tāto periculo liberat, dignus certe qui instar
numinis coleretur, & non solum laurea uel querna sed aurea
profecto corona insigniretur. Tanto utiq; merobibis pferen-
dus, quanto dignius fuit, ut sobrius cū paucis plures uinceret,
qui uino aestuantes ignominia honoris improbitatem uirtuti
crudelitatem pietati praeferabant. Mulieribus quoq; Roma-
nis & totius Latii Romulus adueritiam uenerem inhibendam
perpetuum uini usum interdixit, temulentiam ipsam princi-
pium corruptionis in foemina esse ratus. Quia, ut scribit Val.
Maximus lib. ii, proximus a libero patre intemperantiae gra-
dus ad inconcessam Venerem esse consuevit. Quaecumq; enim
inquit foemina uini usum immoderate appetit, & uirtutibus
ianua claudit, & deliciis aperit. At sobrietas, Augustino teste
ad sacras uirgines, in foeminis ad terram deponit aspectum,
ebrietas uero amisso pudore in uerecundos erigit uultus. So-
brietas cum summa trepidatione & silentio irreprehensibili
emittit uerbum. Ebrietas uero impudoratu facit foeminae &
sermonem & uultum, Sobrietas enim in foemina metis & sen-
sus est membrorum omnium corporisq; tutela, castitatis pu-
dicitiaeq; munimentum, pudori proxima, amicitiae pacisq; ser-
ua, honestatiq; semper coniuncta, criminumq; & omnium ui-
tiorum profuga. Mutius etiam Scauola legem statuerat ut si
qua mulier uinum bibisset uestalis nunq; fieri permitteretur.
Et ob hoc, teste M. Catone, mos ac consuetudo in ciuitate in-
oleuerat, ut uiri ac propinqui domum reuersi coniugis ac fili-
arum osculum posceret exploraturi an temetum oleret. Pro-
pterea aiunt Aegnatium uxorem suam ex dolio fuisse interfe-
cisse, quia uinum bibisset, & a Romulo cadis absolutu. Cn. Do-
mitius iudex mulierem quandam dote multauit, q; uinu in-
scio uiro suo gustasset. Stulta ite morte damnata est ob eam

psam causam, autor est Dionysius in lib. antiquitatū. Et alia
matrona, sicut recitat Fabius pictor in annalibus, inedia mori
coacta est, quia loculos in quibus erant clauēs cellae uinariae
resignauisset. Foeminas item ceteras ac cōiuges ipsi prisce Ro-
mani cum primo nuptiarum die tum etiam reliquo tempore Grauidis
uinum nimium modice sumere uoluerūt, maxime uero cum matronis
proli uacarent, q; illis grauidis uinum noceret, partusq; igna-
uos redderet. Nam & Aristoteles probat q; uinolentoru geni interdictu
tura sit & aquosa & infœcūda. Et Plutarchus in libe lo de edu-
candis liberis pcepit, q; hi qui se mulieribus gratia generadæ
sobolis admovent, omnino sobrii aut uino saltem modestissi-
me delibato congressum faciant. Quibus enim ex initio ut a
genitoribus per ebrietatem seminarent accidit, hi uini auidi
ac temulenti nimirum esse solent. Eapropter cum Diogenes
quendam ex temulentia alienatae mentis adulescentulum de-
spere cerneret. O adulescentule, inquit, ebrius te seminauit pa-
ter. Vinum etiam uirginibus uenenū est. Vnde ita scripsit Hie Vinum ue-
ronymus ad Eustochium. Sponsa Christi uinum fugiat pro ue nenum est
neno. Hæc aduersus adulescentiam prima arma sunt uinum, uirginibus.
Non sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat ambitio, faci-
le aliis caremus uitiis. Hic hostis intus est inclusus, quocumq;
pergimus nobiscum inimicum portamus. Vinum & adulescē-
tia duplex incendium uoluptatis. Quid oleum flammæ adiici-
mus? quid ardenti corpusculo ignea fomenta ministramus?
Ceterum obiciēs ut nuper leges latas fuisse ad mulierum sal-
tem retundendam intemperantiam ne uinum biberent, et ex
inde impudicitiae notā incurrerent, Siue ad puerorum tuēdā
innocētiā, nō aut uirog. Tanq; uero uiris uel impune lliceat
infuriā agi, & uini abuti temperantia, uel aquam tanq; non ne-
cessariā (qua tū nullum fere elemētum oibus animātibus ma-
gis necessariū est) aut corpibus exitiosam ab humano usu ex-
cludere. At cur Romani ita seruis ac mancipiis omnibus, ita
magistratibus & oratoribus, & his qui Reipub. consulūt ut foe Aegrotis
minis uini usum inhibuerunt? Cur aegrotis ferme omnibus & uinu semp
semper medici uinum interdiciunt? An propterea ut ait Cice, obfuit.

iii. de natura deorum, q̄ raro proſit, noceat autem ſapiffime
tanq̄ melius ſit oīno non adhibere, q̄ ſpe dubie in apertū peri
Carthagi culum incurrere. Cur Ariſtoteles, Plato, & Galenus medicorū
neſi. lex in princeps extollant & laudent legem illam Carthaginenſiū q̄
caſtris ui olim nulli uinum deguſtare permittebat, dum militantes ca
num nō pa ſtrenſibus rebus incumbere, ſed toto militiæ tempore om̄es
tiebaſ eſſe aquam bibere uoluit. An ideo, quia uino ad laborē ferendum
homines remolleſcāt. Cur Locrenſes Zephyrii legem Seleu
ci non improbant attentius obſeruant. quum tñ illis ſi
qñq̄ uino uſi fuiſſent capitale indicebat ſupplicium, An ideo
quia ſine eo & honeſtati & reipublicæ ſuæ magis conſulerēt.
Cur Cæſar in commentariis ſuis conſuetudinem Sueuorum
Sueui po Germaniæ populorum non itidem improbauit. qui uinū ad
puli uinū ſe importari oīno non ſinebant. An idcirco q̄ ea re corpora
ad ſe porta ſubneruari arbitrant. Cur ita Neruii populi, eodem teſte,
ri nō ſinūt; inter Belgas hoc moris habuerūt, ut nullus mercatoribus ad
eos aditus eſſet, nihil uini reliquarumq̄ rerum ad luxuriā per
tinentium patiebantur inferri. An ideo, quia aīos his elāgue
ſcere uirtutemq̄ remitti cognoscere. Cur Turcæ adhuc ex
lege Mahumeti, & Saraceni ex antiqua Arabum cōſuetudine
uini uſum capitale crimen ducant. An ideo, quia recta rōne
ſubneruata & intellectu oīno deturpato hoīes ſapiffime i bru
ta & irrationabilia tranſmutet. Cur itē adhuc multi patres re
Religioſi ligione & ſanctitate inſignes in monaſteriis & cōnobiis uiuē
& ſancti pa tes, non helluones, ſed potius antiquos patres & ſanctos uiros
tres uinū imitātes pauciſſimo uino utant. qualis fuit Paulus, qui bonū
non bib en, dixit eſſe nō bibere uinū. Sanctus Petrus q̄ pane oliuīs & aqua
ſaltē q̄ initia hoīs fuerūt, poſt dñi aſcenſionē uixit. Vt Iacob⁹
cognomento iuſtus frater dñi qui nec uinum nec ſyceram bi
bit, Vt Paulus & Antonius eremita, qui poſt eſum panis a cor
uo accepti ad fontem accedentes, & prono ore, manibus con
cauiſ aquam ſemper haurientes ſitim expellebāt. Vt itē Ono
frius, Honoratus, Paſturius, Apollonius, Dorotheus, Hor. Hy
larion, Pambus, Romualdus, Colambanus, Maxentius, Bene
dictus & Aegidius abbates. Fulgentius item Amandus, Ger

manus, Gregorius, Lupus, Blaſius, Eraſm⁹ episcopi. Et alii plu
res ut Timotheus, Hoſpicius, Franciſcus, Euagrius, qui omnes
partim in cōnobiis, partim in ſolitudinibus ac deſertis uitā
ducentes, uel omnino nunquam uel rariffime uinum guſtare
uoluerunt ſolo pane & aqua tota uita ſua utentes. An ideo, q̄
uinum mētem obumbret, & diſcretionem deuotionemq̄ ad
deum impediri per id exiſtiment. Cur item ueteres Græci illi Græcorū
omnium ſapiētiffimi adeo & aquam & uini moderatū uſum modeſtia
laudauerunt. ut duos uini cyathos nō aliter quam ad quinq̄ in bibēdo
aquæ dilutos bibere ſolerent, uel unum uini ad tres aquæ cya uino.
thos. Author Athenæus. Vel ſi tres partes lymphæ eſſent, quar
ta uini addebatur, Author Heſiodus. Vel ſi una ad duas aquæ,
Author Anacreon, Vel ſi dilutione uti nellent nō aquam mē
ro, ſed merum aquæ addebant. Vel ut minimum uini facilius
miſceretur, Author Theophraſtus, Sed nec aliter probabant.
bibendi conſuetudinem ſiue quis ad numerum & memoriam
amicorum, ſiue muſarum, ſiue gratiarū biberit, niſi citra pro
brum præſcriptum poculorum obſeruauerit, ut quibus ultra
tertium craterem attingere infame erat, Vnde quidam extu
litris tantum crateras his qui ſana ſunt mente propino. Pri
mum ſanitatis, ſecundum uoluptatis, tertium ſomni, ulterius
probri eſt. Et alter primam potionem diſtribuit gratiis, horis
& Dionyſio. Secundam Veneri & Dionyſio, Tertiā probro &
damno. Quid multa. Aquæ certe tanta uis eſſe diſciſcitur, ut
non per aliam uiam quis celerius cum ad uirtutē tum ad deū
perueniat, niſi per eius uſum & uini ac carnis abſtinentiam,
Quia enim Minos Cretæ rex & dōminus per ſpaciū nouem Minos rex
dierum ſumma erat uſus abſtinentia, meruit ut legem a Ioue legem a Io
acciperet, quam Cretenſibus primus propoſuit. Quia Helias ue accipit
prophetarum & religioſorum princeps dum ad filiam Sare propter ab
ptanam perueniſſet, non carnes, ſed panis buccellam, non ſtinentiā.
uinum, ſed aquam expetiſſet. Propterea a deo altiffimo ob
tinuit ut & ſapientius prophetaret, & ab angelo nutrireretur.
Sed non carne uel uino, uerum pane & aqua. Demum & hoc
meruit ut uiuus flammeo curru in cælum uſque raperetur.

Præſcriptū
poculorū.

Ita & Moyſes non quia ebrietati & crapulæ indulſiſſet (prout multi cū Dathan & Abyron qui male perierunt) a deo in mōte Sinai legem accepit, ſed q̄ quadraginta diebus abſtinuiſſet
Ioan. Bapt. Quid dicam de Ioanne Baptiſta primo ſub nouo teſtamento a Chriſto religionem inchoante? Nonne & ipſe ultra omnes ſanctitate cōmendat̄ commendatus ob hoc quia uinum non biberit, de quo ita lo- q̄ uinū nō bibit .

cans neq̄ bibens uinum. Quid Daniel propheta? an & ipſe ne- gandus eſt per uini abſtinentiam tantum meruiſſe, ut oēs ma- gos & Ariolos tranſcēdendo in cognitione ſomniorum & ui- ſionum ſummus euaderet; dum legumina & ipſam aquā re- gio cibo & uino p̄ferret, cui poſtea etiam myſterium paſſiōis atq̄ incarnationis Chriſti reuelatum fuit, & ob hoc p̄ces ipſius ita a deo exaudita fuerint, q̄ & angelum conſolatorē audiuit,
Nabuho & Nabuhodonosor regis Babylonix p̄cā, qui uidelicet ex donosor iuſto & diſtricto dei iudicio propter intrinſecam animi elati- rex in beſti onem in beſtiam transformatus, ſeptem annis inter bruta ani- am trans- malia uiuere debuit, in ſeptem tantummodo menſes redegit, formatur. Ipſe em̄ hac de ſe loquitur. In dieb⁹ illis, ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, panem deſyderabilem non co- medi, caro & uinum non introierunt in os meum. Et ideo an- gelus dixit ei. Ex die primo quo tu poſuiſti cor tuū ut afflige- res te in conſpectu dei, exaudita ſunt uerba tua. Propterea etiā

Rhecabi Rhecabitarum a dño deo maximopere commendata eſt ab- ta ſcyphos ſtinentia, qui patris p̄ceptis obtemperantes ſcyphos & calices & calices uino plenos cū ſibi propinarent reſpuerūt. Nō bibemus uinū uini reſpu inquit, quia Ionadab filius Rhecab pater noſter p̄cepit nō unt. bis dicens. Non bibetis uinum uos & filii ueſtri uſq̄ in ſempi- ternum. Quamobrem merentur a domino audire. Non defici et uir de ſtirpe Ionadab, filii Rhecab ſtant in conſpectu meo

Antiqui ſa cūctis diebus. Præterea non parui ſuit meriti abſtinētia (quā cerdotes Hieronymus miratur) antiquorum ſacerdotum qui ſemp car uino & car nibus & uino abſtinuerūt, propter tenuitatem ſenſus quam ex nibus ab- his patiebantur, & propter libidinis appetitum qui ex hac po- ſtinuerunt. tione naſci ſolet, Pane uero raro uſcebantur, ne onerarent

ſtomachum, oleum tm̄ in oleribus nouerāt, & hoc etiā parum propter nauſeam leuandam. Volatiliū aut atq̄ ouium car- nes ita uitauerunt & lac, ut alterum ex his carnes liquidas, alte- rum ſanguinem eſſe dicerent ſolo colore mutato. Tanq̄ in eo Filii Iſrael compertum haberent, q̄ per huiusmodi abſtinentiam orōnes ſemp per iuuaretur. Ita em̄ Iſraelitæ ſapiſſime maximas multorum ho abſtinētiā ſtium copias ut Holofernis, filiorum Benjamin, Philisteorū, hoſtes ui ac aliorum deuicerunt, qui prius ieiunauerunt; deinde oraue- runt, & demum uictoriam reportarunt. Item dum per abſtinē- tiam ſe citius peccatorum indulgentiam a deo poſſe impetra- re crediderunt. Quemadmodum & Niniuitæ quibus commi- natū erat, ut ciuitas propter eorum peccata ſubmergi debuif- ſet, at quia dum a maximo uſq̄ ad minimum ſe per abſtinen- tiam affligerent, meruerunt ut nec peccata eorum recordare- tur, nec ciuitas demergeretur. Quia aut̄ diſcipuli dñi abſtine- re neſciuerunt, ideo eos poſt cōenam Chriſtus durius increpa Chriſtus bat, q̄ una hora ſecum uigilare & orare non potuerint. Q̄ p̄ increpat ſertim abſtinentia ualeat ad uigilias & orōnes perficiendas, ſi diſcipulos cut etiam ad uictoriam cum temporalē tum ſpiritualem con- ſequendam non parum facere uideat. Prout legimus in libris Iudicum, q̄ in trecentis uiris aquam bibentibus dominus po- pulum ſuum liberauerit. Et Manuæ ſterilitatem uxoris accu- ſanti p̄ceſq̄ ad deū profundius porrigenti, angelus non aliter poſſe uxorem eius concipere reſpondit, niſi abſtinentia uterē- tur. Vnde demum & exauditi fuerunt & Sampſonem filiū for- tiſſimum bellatorem habuerunt. Quin & Chriſtus cum diſci- pulos ſuos ad p̄dicandum mitteret p̄cepit hoc in primis, ut cū in hoſpicia uenirent de appoſitis contenti eſſent, comederēt & biberent quæ apud illos eſſent, delicata uero minime expe- terent, ne crapula fortassis & ebrietate cæteriſq̄ deliciis ſup- Noe pri- plantanti officii ad quod miſſi erant obliuiſcerentur, eoſque mus uini (unde ſæpe multa mala eueniunt) uinū ſeduceret. Quod Noe inuentor proprium illexit authorem, eumq̄ qui primam uineam plan ppter ebri- tauit, primum uinea ſupplantauit, & ad deriſum propriorū fili etatē a fili- orum ſuorum expoſuit. Ille em̄, ut dixit Hieronymus, ad uni⁹ is derideſ.

hora ebrietatem nudauit femoralia sua, quæ per sexcetos an-
 Loth ex uinos contexerat. Idem. Vinum Loth diuino iudicio tot ex mil-
 no incestu libus hominum solum iustum in horribilem filiarum præci-
 cū filiabus pitauit incaustum, & eum quemadmodum extulit Augustinus
 commisit. super Genesim. Ebrietas decipit ac uicit, quem Sodoma decipere
 & uincere non potuit, uritur ille flammis mulierum, quæ
 sulphurea flamma non urebat. Vinum Amon fratrem primo
 genitum cum propter uiolatam sororis iniuriam iratus Absa-
 lon perdere decreuisset, uino grauem iussit interfici, quamuis
 & aliter posset, sed sic uinum possessores suos faciles præbet ex-
 cidio. Quod etiam Nabal Carmelum suæ huic imbecillitatis
 & in Dauid regem contumeliæ, illinc regiæ potestatis oblitū
 in conuiuio detinuit. Cum iam mors ebrio immineret, ni-
 si uini periculo prouidentia uxoris occurrisset. Vinum quoque
 maximos saepe duces turpissime uicit & peremit. Testis est in-
 nes gentiū ea pte Holofernes Assyriorū militiæ princeps, qui cū deuicis
 uictor a uifer uniuersarum prouinciarū & urbium Syriæ reges puta Me-
 no & femisopotamiæ, Sodal & Libyæ, Ciliciæ atque Apomeæ. At demum
 na uincit & a uino uincitur & a femina obtruncatur, dum in obsidione
 & obtrun- Bethuliam ciuitatis Israel Iudith feminarum omnium pudicissi-
 catur. mam & uiduam coram se adductam inhonestius adamasset,
 uini quoque ob eius præsentiam tantū bibisset, quantum antea nūquā
 Vides ne quam turpe sit ut quem non uincit homo, uincat li-
 bido, & obruatur uino, qui non uincitur ferro. Et penes quem
 palma fuerit uincatur a dolio. Sed uenter mero æstuans cito
 despumat in libidine. In uino enim luxuria est, in luxuria uolu-
 ptas, in uoluptate impudicia, & qui luxuriatur uiuens mor-
 tuus est qui aut inebriatur & mortuus & sepultus. Vinum itidem
 contumacissimas & bellicosissimas gentes hostibus tradidit.
 Iugum quoque recusantes in alienum redegit arbitrium, inuictos. n.
 acie mero domuit. Nam cum Cyrus Scythi bellum intulisset
 uadamque fluminis Araxis transisset aliquotulum procedens ca-
 strametatus est. Et postera die quasi timore percussus castra
 fugiens deseruit. Vinum tamē affatim & ea quæ erant epulis ne-
 cessaria reliquit. Erat aut tunc Scytharū regina Thamyris re-

Holofer-
 nes gentiū
 uictor a uifer
 uniuersarum
 prouinciarū
 & urbium
 Syriæ reges
 puta Me-
 no & femisopotamiæ,
 Sodal & Libyæ,
 Ciliciæ atque
 Apomeæ. At
 demum na
 uincit & a uino
 uincitur & a
 femina obtrun-
 catur.

Qui luxu-
 riatur ui-
 uens mor-
 tuus est.

cognita filium adulescentem ad persequendum eum cū tertia
 parte copiarum misit. Cum aut ad castra Cyri uenisset, quæ mi-
 litaris rei ignarus erat, ueluti ad epulas non ad plium uenisset
 omisissis hostibus insuetos barbaros uino se onerare patitur, pri-
 usque Scythæ ebrietate quā bello uincunt. Nam cognitis his Cyri igno-
 Cyrus reuersus per noctem saucios opprimit, omnesque Scythas cū miniosa
 reginæ filio interfecit. Sed tamen quibus ille artibus Massagetæ mors.
 uicit eisdem illis paulopost uictus ignominiosissime occubuit,
 Cuius caput in utrem uino & sanguine refertū iniectū est, me-
 rita utique affectū mercede, ut quod per elusionē uini in recopiam
 sanguinē expetiuerat & sitiuerat, & uino tunc & sanguine sati-
 aret. Ita Annibal missus a Carthagine. aduersus Afros rebellā-
 tes cū sciret gēte auidā uini esse, magnū ei modū mādragora Annibal
 pmiscuit, cuius iter uenenū & soporē media uis est. Tūc plio le uino man-
 ui commissio ex industria cessit, nocte deinde intēpesta relictis in dragora
 tra castra quibusdā farcinis & oī uino infecto fugā simulauit. Cūque mixto
 Barbari occupatis castris in gaudiū effusi medicatū merū aui Aphros
 de sumpsissent, & in modū defūctorū strati iacerēt, reuersus Annibal
 illos cepit & trucidauit. Quid loquar de hoc quod olim Galli
 gēs alioque natura ferox, ita corporis uastitate ut armis terribilis
 & plane ad hominū iteritū atque urbium excidiū nata uini dulcedi-
 ne, ut Liui. ait, adlecti in Italiā a principio impetū fecerūt, uasta-
 tis omnibus intermediis, occupatis locis ab alpibus usque ad Padū, a
 Pado usque ad urbē, urbe incēsa & tota ferme ferro & manibus
 solo æquata, Romanis indiscriminatim pro maiori parte iam
 occisis & mactatis, iam post exiliū Camilli solo Capitolio re-
 stāte quod fatigare & expugnare debuerāt. At illi uino expu-
 gnati cū iter diu regionē puagati, uino p̄ssī, soporeque iacentes
 passim castra dormirēt. Ecce Camillus patriæ misertus illos Camillus
 noctu adorū uallo supato in quoscunque ensis late puagat, nec ab ul Gallos ui-
 lo reuocat pectore ferrū, sic illi primū uino sibi fortunā, dein no sepul-
 poenā & excidiū cōpararūt. sic Syracusani cū dionē nobilē uirū extir-
 factioe iuidorū urbe expulisset, a Leōtinis & Dionis obsidio pat-
 ne teneret, ac quasdam obsiditū triremes frumēto ac pecuniis
 oneratas receperunt. Adeo ob eā uictoriam elati sunt, ut iam

hostibus contemptis uoluptatibus immergi non nisi ueneri & uino indulgerent. Hostes itaq; populum cōspicati crapulis somno uinoq; sepulchrum prima luce arcem impetūt, obuios pro libidine occidunt, aedes diruunt, mulieres puerosq; abducūt, urbem mœre desperationeq; implent. Ipse uero Dion cum Nypsiō prōptiore manu urbem inuadens, omnia populatur, omnia diripit, & cæsis utriusq; sexus hoibus, omnia igni ferroq; mandantur. Simili modo deinde iidem in manum Marcelli etatem in ditionemq; Romanorum deuenerunt. Sic & Babylonii a Perse man⁹ Marci & uicti fuerunt, & in potestatem Cyri redacti. Sicq; publici celli & Ro. ebrietas multorum annorū pertinacia bello defensa mœnia ueniunt. Sæpe patefecit, sicq; plurimæ urbes diu obsessæ nec raptæ custodibus somno uinoq; sepultis ab hostibus patefactæ sunt, & incendiis concremata. Sic infiniti nimio uino impellente iniusta impiiq; homicidia commiserunt. Vnde cecinit Virgili⁹ in opusculo de Venere & uino. Nec Veneris nec tu uini capia Vini & Veneris amore, Vno namq; modo uina Venusq; nocent, Vt Venus neris nata eneruat uires sic copia uini. Et tentat gressus debilitatq; pedes ra ac uicia. Multos cæcus amor cogit secreta fateri. Arcanum de mens de regit ebrietas, Bellum sæpe petit ferus exitiale cupido. Sæpe manus itidem Bacchus ad arma uocat. Deniq; cum mētes hominum furiarit uterq; Et pudor & probitas & metus oīs abest Compeditibus Venerem uinculis cōstringe lyæum. Ne te muneribus lædat uterq; suis. Sed ut tandem finiam de his iam tacebo q̄ de uini ac ebrietatis incommodis scripta sunt. Reuertar ad secundam propositionis tuæ partem ubi niteris asserere, qd si qd præclarū pos sit, nisi per uini mysterium audendo totam causam tuam in sit edi ab medium allatam ex cuiusdam temulenti poetæ (siue is Deme his qui ui trius siue Niceratus siue alius quispiam fuerit) disticho defen no absti dere & saluare qui dixit. Dulce merum musis æquus est in car nent. mine uelox. Si quis aquā potas nil bene parturies. Sed dii bo ni quam hæc ipsa dicta temulenta sint & uinū redoleant? Queris em̄ a me utrū quispiā poeta repertus sit qui uino abstinue rit? eo tñ animo ut exprimeres idem qd nullus bon⁹ poeta pos

fit esse, qui uino uel moderate utatur, uel omnino careat, optimus uero ille sit qui bene bibat, & semper uinolentus ac ebri⁹ sit, sicut Ennius, de quo dicitur. Ennius ipse pater nunq̄ nisi potus ad arma Venerat. &c. Et ipse Niceratus etiam. A quam aut bibens bonum non faceres uerbū. Quod ego oīno ita esse cre Qui uiri in diderim, si minus sit esse temperatum q̄ non temperatum. Et signis fue si in maiori habēdi sint honore ac p̄cio uel Crassus, uel Sylla, runt infa uel Catilina, uel Clodius, uel Septimilius, uel M. Drusus, uel C. miæ ex ro Seruius, uel C. Marius, uel Seruius Galba, quorum alius cupidi manis. tatis, aliud crudelitatis, ali⁹ perfidiæ, alius luxuriæ, alius auari ciæ, alius superbiæ, alius uoracitatis, alius item sauciæ crimi ne infamis erat, Minori uero æstimentur p̄cio uel Cato exem plar & norma omnium uirtutum ex sanctitate, grauitate, do ctrina, integritate, frugalitate, & ceteris moribus, Vel Scauri ex grauitate & seueritate. Vel Curius ex temperantia & probi tate, Fabius Max. ex moderantia, Fabricius ex iusticia, Marcel Ius ex pietate. Q. & Mutius Scauolæ ex constantia. L. Paul⁹ ex abstinentia. Q. Crispinus ex mansuetudine. Regulus Attilius ex fidelitate. Q. Metellus ex humanitate, Varro ex uerecūdia, Pompeius ex patiētia, Horatius ex fortitudine, Curtius ex au dacia, & demum Q. Confidius ex liberalitate, Vel si magis lau Iulius Cæ dandus Bonofus ille Romanorum Imperator q̄ Iulius cæsar solus so quorum iste solus etiam Catonis aduersarii sui & inimici sen brietate rē tentia ac iudicio ex Cæsaribus propter sobrietatem ad robo pub. Ro. randam rempub. uenerat. Ille uero ad euertendam propter te roborauit. mulentiam, ut de quo Aurelianus dicere solitus sit, qd ille non ut uiueret sed ut biberet natus esset, qui q̄tum bibendo turpi ter ingesserat, tñ meiēdo turpius egerebat. De quo & hoc ad dam, qd dum ille a probro superatus uitam laqueo finisset, pē filem q̄ se fecisset, per iocum non hoīem sed amphoram pen dere dicebāt, Quod si ita esset, ut nihil præclarum nisi in uino uel dicere uel ederetur. Cur tñ apud Græcos (uti pueri etiam nouerunt) Demosthenes abstemius cum in moribus tum in orōnis uehementia fuit prælatus Aeschini ebri⁹ ut qd licet ei Aeschines inimicissim⁹ esset, & contra eum capitalem ageret.

causam, eius tamen eloquentiam cum in eo considerasset & acerrimum in dicendo oculorum rigorem, terribilemque uultum, pondus item singulis uerbis accommodatum, sonum uocis, efficacissimos corporis motus ita commendat. Et si operi inquit eius nihil addi potest, tamen apud Demosthenem magna pars Demosthenis orationem Demosthenis contra se factam Athenis a legibus contra admirari uidisset, protinus in eam uocem erupit. Quid si inquit Aeschinē bestiam illam orantem audissetis? Cur item Plato omnes illos qui doctrinae & sapientiae uacarent a uino excludit, in festis saltem & sacrificiis illius usum eis permittens? Cuius non alia ratio assignatur, nisi quia uino ipsa ratio expugnatur. Quin & apud poetas inter potiora & eminentiora praecepta illud est unum quod scilicet uino abstinere debeant, ut quod aliter nullus diuinitatem eius artis assequi possit, nec aliam esse uiam ad gloriam perueniendi, quod nec Horatius (tanquam non sine magno piaculo praecepta praetereundum) omisit, idem affirmans, quod omnes clari poetae uini abetate obseruauerunt. Qui studet (inquit) optatam cursu pertinere metam. Multa tulit fecitque puer sudauit & alit. Abstiniuit Venere & Baccho qui pythia catat. Idem affirmat Iuuenalis, Fuit utile multis Pallere & toto uinum nescire decēbri. Tanquam minus deceat ut ille sublimitate cogitationum uino praepediat qui in ipsa fronte diuinitatem gestare debeat. Talis tamen est poeta qui sublimioribus uacans, & omni humanitate sub se relictā altiora petat, in caelis habitet diuinis admixtus consiliis, gestant. Qui fugit a terris procul alta per aequora solus; Non scopulos non saxa timens non aeris iras Temonemque suum uentosi ceterula ponti Sulcatem uada subleuet & premat arte Qui quoque nescio quid diuini numinis instar Fronte gerens oculos in se conuertit & ora Nectar ab illius labris & hymetia mella Flumine perpetuo stillant, dicentis ab ore Aurati pendent proceres patrumque corona Quem semper quocumque petat comitantur eūtem Mnemosynae &c. Sed dices tamen huiusmodi furor uel di poetarum diuinitatem quam etiam furorem nuncupamus, proueniat, non esse aliunde nisi a uino & Baccho, qui alias ob id poetarum

deus appellatur, quod in furorem eisdem agat, ut olim suos ministros ac sacerdotes in sacris inter uina & epulas cum foeminis occupatos, Et ideo tunc solum eos res stupore & admiratione dignas canere, cum tali furia & aestro Bacchico afflati sint. Minus autem aptos esse si sobrii fuerint. Ego uero ingenue negauerim hoc uerum esse, magis physicis rationibus indutus, & testimonio cum Aristotelis, tum Platonis & aliorum quam ut male opinantibus credam. Author est Aristoteles in bona fortuna furorem siue impetum diuinum fieri, non Diuinitas a uino. Sed ab intelligentia mouente orbem & dependente poetarum a deo tanquam a fine alicuius gratia constellationis ad hoc unde est organis & uirtutibus dispositis, spiritibusque clarificatis, quae sunt in hominibus temperatis. Quoniam hi secundum Aristotelem xxii. problemat. v. facile passibiles sunt. Et item in hominibus melancholicis quorum humor niger secundum eundem xxx. problemat. i. Temperatus facile inflammatur, & iterum congelatur. Et hi ita dispositi facilius obediunt huiusmodi impressionibus diuinis. Fit etiam idem impetus & furor ex constellatione Mercurii & Saturni, quorum iste, Constellatio quia planetarum est altissimus, homines ad altissima euektiones etiam hit, Ille uero mobilis & deorum nuncius ac interpres, eloquentiam praebet & industriam. Qui utique ita dispositi impetu & furore illo diuino agitante, mox sine longa inquisitione, & rationis discursu sensus reconditos metris exprimunt diuina enunciant, quae postea abeunte furore aut uix, aut nullo modo ipsimet intelligunt, tanquam si non ipsi pronunciauerint, sed Deus ex ore eorum fuerit locutus. Quibus sic stantibus non solum Poesis, sed & ceterae diuinae artes, & occulta morborum remedia in lucem producta sunt. Eadem sunt quae ipse Plato de Hesiodo, Homero, Orpheo & Pindaro scribit in libello qui Ion dicitur. Qui Nullum esse haec sub tribus signis comprehendens, negat quempiam poetam nisi posse bonum effici poetam, nisi diuino spiritu afflatus sit diuino afflu & motus. Ex quibus hoc tertium est, quod hi qui boni sunt poetarum flatus sit, nec natura erunt prudentiores, nec labore & assiduitate, spiritu.

Poeta nec immo minus uini potatione euadūt doctiores, uerum solo su-
natura nec rore diuino excitantur. Hoc est quod Horatius Flaccus in in-
labore sed stitutionibus poeticis extulit. Ingenium misera qui fortunati
solo diui- us arte Credit, & excludit sacros helicone poetas. Democritus
no furore Hoc est quod Ouidius dixit. Est deus in nobis sunt & commer-
excitatur. cia coeli. Sedibus aethereis spiritus ille uenit, non aut dicit a ui-

no. Idem. Nos sacri uates & diuum cura uocamur, Sunt etiam
qui nos numen habere putent. Idem. Est deus in nobis agitate
calefcimus illo Impetus hic sacrae semina metis habet. Idem.
Ista dei uox est deus est in pectore nostro, Nam duce praedico
uaticinorq; deo, Sic Claudianus de rap. Proserp. Iam furor hu-
manos nostro de pectore sensus Expulit, & totum spirant pra-
cordia phoebum. Non aut Bacchum uel uinum, Sic etiam Ci-
cero dixit. Atqui sic a summis eruditissimisq; hoibus accepi-

Poetae san-
cti nuncu-
pati.

Nullū ge-
nus scri-
ptorū par
fuit poetis

mus ceterarum rerum studia & doctrina & pceptis & arte co-
stare, Poetam natura ipsa ualere & mentis uiribus excitari, &
quasi diuino quodam spiritu inflammari. Quare suo iure no-
ster ille Ennius sanctos appellat poetas, q; quasi deorū aliquo
dono atq; munere commendati nobis esse uideant. *Alibi. Mi-*
hi uero ne hac quidem notiora & illustriora carere ut diuina
uidentur, ut ego aut poetam graue plenumq; carmen sine coe-
lesti aliquo mentis instinctu putem fundere, aut eloquentiam
quandam sine ui fluere abundanter sonantibus uerbis uberi-
busque sententiis. Ob hoc ueteres Apollini consecrabant
tripodem, ex quo uaticinantes de tripode loqui dicebantur,
Et inde etiam est q, restantibus grauissimis philosophis, olim
nullum genus scriptorū fuit, quod par poetis fieri poterat nec
magnitudine eloquentiae, nec diuinitate sapientiae, Quod po-
etae primi & theologi & sapientes habiti fuere, Aristotele &
Platone restantibus, hinc sancti & diuini, hinc patres oīs uirtu-
tis, hinc ductores totius sapientiae nuncupati sunt, Non qdem
ex uini mysterio, sed ex uitae temperantia. Vnde diuinitas ipsa
comparatur, Ex intemperantia aut & uini superfluitate demē-
tia & insania. Quae & in Aeschilo poeta temulento rephensa
est, In eum em ita Sophocles cauillans dicit, O Aeschile si ea q

conueniunt facis, non tñ intelligens facis. Quae nec in Thimo-
creonte poeta laudata est, Ille siquidem etiam post mortē ob-
uitium temulentiae ita infamatus est, habens hoc epigramma
in sepulchro. Multa bibens tum multa uorans, male deniq; di-
cens Multis, hic tegitur Thimocreon Rhodi⁹. Qui si poetam
aliquem (prout nuper proposuisti) nominare nesciuero ex tē-
pore in praesens qui abstemius fuerit, non tñ ob id concedam
omnes temulentos fuisse, & omnia q composuerūt per temu-
lentiam edidisse. Neq; ideo aquae contemptores (de extremis
em nobis certamen est) fuisse, ut qui per aquae uirtutem poti⁹ Poetae ex
q; uini & facundiam acquirebant, & nomina poetarum sortie aqua noia
bantur. Quis em hac uel ex pueris donatum ediscentibus non & facundia
nouit Musas (quarum adminiculo & numine poetae ipsi sunt sortiebant-
& uiuunt) nō in uino, sed in aqua suas & quidem perpetuas ha-
bere sedes. Quibus fontes Castalii a quo Castalides, Libetrō
a quo Lybetrides, & alii ut Helicon, Pympleus, Hyppocrēne,
Aganippe sacriati sunt, Ouidio ita testante. Dicite quae fontes
Aganippi los Hyppocrēne Grata Medusei signa tenetis equi.
Et nec aliter quispiam uel facundus uel poeta efficiebatur, nisi
ex his fontibus degustasset. Atq; hinc est q; boni poetae natura
liter rura, syluas, montes urbibus ptulerunt, tum ut commodi Poetae in
us inter fontes & riuulos Musarum uterent consortio, tum ut syluis &
extra populares strepitus, extra merobiborum & temulentorū montibus
fastidia, extra theatra & forum cupedinarium sublimiora me habitarent.
ditari possent, Carmina equidem secessum scribentis & ocia
poscunt, Vnde & Horatius Flaccus subdit ad Florum ita scri-
bens. Scriptorum chorus omnis amat nemus & fugit urbem
Rite cliens Bacchi somno gaudentis & umbra Tu inter strepi-
tus nocturnos atq; diurnos Vis canere & contracta sequi uesti-
gia uatum. Item Hic ego rerum fluctibus in mediis & tempe-
statib⁹ urbis Verba lyrae motura sonum committere digner. De aqua
Et ne oīno uideare de aqua triumphum petere, tanq; cui⁹ uir triumphū
tutes mille penitus sint tuo iudicio, discutiamus rogo tandem petere.
in quibusnam gradibus uinum pstantius sit aqua? Vinum di-
ces inter ceteros liquores & succos arborum obtinere princi //

Aquæ my^{patum}. At ego inter elementa primas partes aquæ (authorita
teria ad te summorum uirorū p̄bere non reformidabo, ut q̄ elemētū
cōparatio sit cæteris utilissimū, tanto utiq; uino præstantius, quanto ele
nem uini. menta arboribus sint priora & præstantiora. Q. sine arborib⁹
& sine arborum succis recte uiuere (prout excepto homine so
lo omnia animantia semper uiuunt) possumus sine uero ele
mēto aquæ minime. Nam totum humanum genus olim sine
uino per duo millia ducēta & quadraginta duo annorum spa
cia quam mundus creatus est, q̄ per tot secula utiq; non alio
potu nisi aquæ usum est. Si uinum corpora confortat, corda

Vini uirt⁹. latificet, nutrimentum corpori præbeat, calorem naturalem
conferuet, sanguinem abundare faciat, uenarum ora aperiat,
uigorem citius membris administrer, sed nec quidē aliter nisi
admodum modice sumatur. At ipsa aqua cœlū temperat, un
de corpora uegetantur & reguntur, terrā fœcundat, unde oīa
animantia cum homine uictum habent. Aerem suis uaporib⁹
īcorporat, unde respirationem aptam habem⁹, quod utiq; ui
num non faciet. Aqua in sublime scan^{dit}, & cœlum sibi uendi
cat, uinum aut̄ praterq̄ ad cerebrum hominis sublimi⁹ ire ne

Aqua oīm^{scit}, sed id quidem etiam magnis sæpe afficit malis. Aqua itē
nascentiū omnium nascentium causa est, ut quæ fruges gignit, arbores
caussa. & plantas educit, sordes detergit, peccata diluit, potum eunti
bus animalibus tribuit. Et cum terræ cōiunctiua, repletiua, pe
netratiua, & caloris cœlestis nutritiua, omnium inferiorū tē
peratiua sit, eo tendit, ut nisi hæc inferiora suis opilationibus
temperaret, omnia in conflagrationem ui caloris uerterētur.
Aqua p̄terea ab animantibus potata nutrimentum trāducit
in carnis uegetationem & substantiam. Aqua piscibus dat spi
raculum sicut aer animantibus p̄bet uitam & animationem.

In nulla Hæc sui diffusionē per interiores partes terræ facit partiū ei⁹
parte tot unionem, nisi eū terræ pars cum parte humorositate aquea
sunt natu uniretur. Non est dubium quin per intensiōem siccitatis in
ræ miracu puluerē dissolueret. Adde q̄ in nulla parte sunt plura q̄ in aq̄s
la ut in natura miracula. Quippe si cū Plinio uerū fateri uolum⁹, nul
aqua. la est potentia maior q̄ sit potentia aquæ, quæ elementis im

perat, terras deuorat, flammæ necat, nubium obtētū uitalem
spiritum strangulat, fulmina edit ipso secum discordante mū
do, Quid esse mirabilius aquis potest in cœlo stantibus? At il
læ ceu parum sit in tantam peruenire altitudinem rapiunt co
secum pisciū examina, sæpe etiam lapides subeunt aliena por
tantes pondera, & eadem cadentes omnium terra nascentum
caussa fiunt prorsus mirabili natura, si quis uelit reputare, ut
q̄ omnes terræ uires aquarū sūt beneficio immo ipsum uinū
quō nascere^t q̄ uō uites suos p̄ducerēt racemos? si aqua & hu
more aqueo radices eius non irrigarent? Quid dicā^t q̄ aquæ
in plurimis locis & terris scateant alibi frigide, alibi calide, ali
bi promiscue auxilia morborū conferentes, & e cūctis aīalib⁹ tra uarios
hominū tñ causa erūpentes. Ferunt aliæ q̄ aluos inaniūt, ca
piti auribus oculisq; priuatim medent̄, neruis aliæ p̄sunt, aliæ media præ
pedibus, aliæ luxatis & fractis mēbris sunt adiuuētō, aliæ uul
stant. nera sanant. Aiunt esse fontes in Sardinia insula, qui oculorū
ægritudines sanent, pandant & damnent fūes, quos si flumen
tangant etiam excacant. Villa etiam ab Auerno lacu Campa
niæ puteolos tendentibus *imposita littori celebrata porticu*
& nemore, quā uocat M. Cicero Academiā ab exēplo Athe
narum exiguo post obitū ip̄sius tempore Antistio uetere pos
si lente eruperunt fontes calidi perq̄ salubres oculis, celebrati
a Laurea Tullo qui fuit e libertis eius tali carmine. Quod tua
Romane uindex clarissime linguæ Sylua loco meli⁹ surgere
iussa uiret Atq; Academiæ celebratam nomine uillam Nunc
reparat cultu sub potiore uet⁹ Hic etiam apparēt lymphæ nō
ante repertæ Languida quæ infuso lumina rore leuant Ni
mirum locus ipse sui Ciceronis honori Hoc dedit, hæc fontes
cum patefecit ope Vt quoniam totum legitur sine fine p̄ or
bem Sint plures oculis quæ medeantur aquæ. In eadem Cam
paniæ regione Sinnessanæ aquæ sterilitatem fœminarū & ui
rorum insaniam abolere produntur. In Arcadia esse fontem,
qui partum custodiat, & abortum fieri prohibet. Arcadiæ
at, In Aenaria siue Pythecusa insula aquas esse quæ calculosis fons
medentur. Iuxta Romam Albula aquæ uulneribus prosunt.

Diuina sa-
pietia aq̃s
cōparata.

Mysteriū
aqua bene
dicta.

Iordanis
flūuius &
qua in eo
miracula
fuerint.

Apud Sabinos aqua est gelidissima q̃ aptissima sit stomacho,
neruis & uniuerso corpori. Lacus Amphion itidē uniuersi cor-
poris uitium quod uiriligo dicis tollit. Cydnus Ciliciæ amnis
podagricis medetur. Tungri ciuitas Galliæ fontem habet insi-
gnem, qui corpora purgat, tertianas febres discutit, calculorūq̃
uitia. His multo maiora supersunt ut tandem ad sacramenta
ueniam, q̃ diuina sapietia sapius aquis q̃ uino comparata, po-
tiora ad salutem humani generis in aquarum substantia con-
didit. Est fons iuxta omnium fere templorum (quem sanctifi-
catum appellamus) aditus scatens, cuius aqua multimodis pu-
rificationibus p̃parata, uirtuteq̃ benedictionis accepta tñ ha-
bet mysterium, ut diuinæ gratiæ sūmat effectum, ut per inuo-
cationem diuini noīs quicquid siue in domibus siue in locis
fidelium hac unda resperferit careat omni immunditia, libe-
retur a noxa, omnem potestatem, omnem infestationem im-
mundi spiritus effuget & abiiciat, demonesq̃ cum omnibus
spiritibus apostaticis eradicet & explantet, terrorem uniuersi
serpentis procul pellat, morbos elōget. Non illic spiritum pe-
stilentem aut auram corrumpentem residere sinat, omēs insi-
dias, phantasias, nequicias, & uersutias latentis inimici disce-
dere faciat. Et quicquid inhabitantium quieti & incolumitati
inuideat prorsus repellat, mūdūmq̃ diuinæ gratiæ habitacu-
lum faciat. Cuius itē aspersione nobis sanitas mentis, integri-
tas corporis, tutela salutis, securitas spei, corroboratio fidei &
charitatis fructus tribuatur. Est flūuius in Israel Iordanis dict⁹
qui mirabilem populo Israelitico in terram promissionis cū
Iosue duce petenti p̃buit transitum, sicut cum Moyse mare
rubrum. Ingresso etenim illo Iordanem & pedibus eius in par-
te aquæ tinctis steterunt aquæ in loco uno, & instar montis in-
tumescentes apparebāt procul ab urbe, q̃ uocatur Edom usq̃
ad locum Sarthan, q̃ aut inferiores erant in mare solitudinis
quod nunc uocatur mortuum, descenderunt, usq̃ quo omnia
deficerent. Populus aut incedebat contra Iordanem, & sacer-
dotes qui portabant arcam fœderis dñi stabant super siccā
humū in medio Iordanis accincti, omnisq̃ populus per aren-

tem alueum pertransibat. In eo Christus a Ioāne baptizari uo-
luit, ut ex eo & ceteris aquis salutarem uirtutem tribueret. In Christus
eius aqua (quam nos nunc aquam contritionis dicimus) Iot⁹ baptizat⁹
erat Naaman Syrus princeps militiæ regis Syriæ, & per iussio in Iordane
nem Helisei septies ablutus a lepra mūdatus, ita pure ut caro a Ioannae.
eius uideretur sicut caro pueri paruuli, & per hoc nobis septē
dona spirit⁹ sancti p̃figurata sunt, q̃ peccati sanguinē & squal-
lorem abluunt. Est fons superne emanans aquas uiuas habēs
sine initio, & sine fine, sine admixtiōe inuisibilis & incorpore⁹
Cuius gustus, ut inquit Augustinus super epist. Io. in quocūq̃ Fons aquæ
fuerit tanq̃ radix illi erit, qui quis ardente sole arcescere non uiuā.
potest, nutritur calore solis non arescit. Qui authore Gregor.
in Moral. suos potatores in septem uirtutibus temperat, con-
tra stultitiam sapientiam, contra hebetudinem intellectum,
contra p̃cipitationem consilium, contra timorem fortitudi-
nem, contra ignorantiam scientiam, contra duriciem pietatē
contra superbiam timorem dare solet. Et, ut ait Bernardus, q̃
infirma roborat, aspera planat, corda purificat, hic illatū op-
probrium gaudium iudicat, desperationem exaltationē esse
persuadet. De quo id dicitur in Ecclesiastico q̃ eius aqua extin-
guit ignem ardentem propter refrigerandi uirtutē qua a ten. Aqua ex-
tationum aestibus liberat. Et apud Esaiam, Omnes sitientes ue tingens
nite ad aquas. Item apud Ioannem Saluator exclamat ita. Si ignem ar-
quis sitit ueniat ad me & bibat. Hæc em̃ est illa aqua salutaris dentem,
quam in euangelio se Samaritanæ mulieri dñs pollicetur da-
turum, quam ei puteus Iacob p̃stare non potuit dicens. Omis
qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum.
Sed fiet in eo fons aquæ salientis in uitam æternam. Item qui
credit in me (alibi dicitur) flumina de uentre eius fluēt aquæ
uiuæ. Esaias ad idem extulit, Serui mei bibent & uos sitietis.
Psalmistā, Apud te est fons uitæ. In quibus aquis etiam pietas
consyderatur, q̃ fluentes sunt apud Dauid prophetā. Flauit
spiritus eius & fluent aquæ. Legimus apud Ioannem in Apoc. Aquæ pec-
catorum culpæ & peccatorum denotatas fuisse de quarum gu- cati & cul-
tu homines in cladem & extremā perditionem deducebant. p̃a.

Aqua sterile & infœcunda.

Cecidit, inquit, de cœlo stella magna ardens, & cecidit in terram partem fluminū, & in fontes aquarum, & nomē stellæ dicitur absynthium, & facta est tertia pars aquarum absynthiū. Et multi homines mortui sunt ab aquis, quia amare facta sūt. Et hoc ideo, quia timorem dñi abiecerunt. Vnde dñs per Ieremiam dixit. Me dereliquerūt fontem aquæ uiuæ & foderunt sibi cisternas dissipatas, q̄ continere aquas non ualent. Alibi Et nunc quid tibi uis in uia ægypti ut bibas aquam turbidam & quid tibi cum uia Assyriorum ut bibas aquā fluminis. Propterea mādatur fuit Moyfi in Exodo, ut sumeret aquam fluminis & effunderet eam sup aridā, & quicquid hauriret de flumine totum uerteret in sanguinem. Et hæc fuerunt illæ aquæ steriles & infœcundæ, nullius boni operis feraces, quas sanauerat Heliseus propheta, ita ut ultra in eis nō esset mors neq̄ sterilitas. Habet in lib. Genesis, q̄ Ana cum asinos in solitudine pasceret Sebeos patris sui inuenerit aquas calidas, quæ fideles uocantur, & timorem dñi p̄figurarunt. De quibus Esaias loq̄r Panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt, cor ergo tuum meditabitur timorē. Hæc em̄ quemadmodū scribit diuus Bernardus in sermonibus & si minus sit lapida, optime tñ refrigerat animā noxiis desyderiis æstuantē, q̄ iacula inimici ignita possit extinguere. Nam nec illud dissonat, q̄ aqua semper ima petit, & timor ad ima cogitationem deducit, & in inferiorib⁹ immoratur, atq̄ loca horrenda pauida mente collustrat, iuxta illud Vadā ad portas inferi. Erat etiā Hierosolymis probatica piscina q̄ hebraice cognōiabat Betesda, quinque portic⁹ hñs. in his iacebat semp multitudo magna languentiū, cæcorum, quæ agro claudorum aridorū expectatiū aquæ motū. Angelus autē dñi tū conualescendebat secundū tempus in piscinā & mouebat aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionē aquæ sanus fiebat a quacūq̄ detinebatur infirmitate, siue is oculis capt⁹ esset, siue pedibus claudicaret. Miraculosam utiq̄ habens operationem, quia miraculosum suo motu p̄figurauit mysteriū sacramenti. Legimus enim quomodo Salomon rex dominicæ crucis lignum longe ante Saluatoris aduentum desolasse

in terram, ubi temporum successu piscina illa probatica fuit Saba regi facta, eo q̄ a Saba regina quæ ipsius sapientiam audire uenerat in spiritali, edoctus fuisset hominem moriturum esse super eo, post tū p̄uide cuius mortem gens Iudæorum una cum loco & imperio intrat mortē teritura esset, hoc enim illa ita futurum esse in spiritu prauī Christi. derat. Et idem lignum deinde tēpore gratiæ & salutis aquæ supernatauit & aquam commouit, e cuius motu ægroti conualescebant. Id plane denunciāns, q̄ his qui in eo ipso ligno pendere & mori debuit, totum humanum genus a languore mortis, & diabolica potestate erepturus esset. Et etiam illud præfigurans aquarum sacramentum, quod in fide Christi consecratum, & in fide ecclesiæ collatum baptismi nomen habet, Aqua baptis- per quod principium alterius uitæ accepim⁹, & primitias spiritus sancti, sanctissimorūq̄ mādatorum, sanctarū actionū & aliorū diuinorū eloquiorū initiū deduximus in signū regenerationis sigilli, custodiæ, & illuminationis. Quod tāta utiq̄ est uirtutis, ut hominem a tota pœna liberet, & a culpa tā originali q̄ actuali siue etiā exteriori pœnitentia absoluat. Quod characterē im- Virt⁹ aque primitiæ, uirtutes confert, cœlū apertū peccati fomitem debilitat, baptisma & uirtutes augmentat. Quod etiā illa aqua uidelicet Siloe natis tatoria p̄monstrat, ad quam cecum natum & per humorē spiriti puluere mixti litum ac sanatum miserat, ut in ea ablueret. Cuius propria est illuminatio & a delictis emundatio, ac latentis spiritus sancti potestate carnalis immundiciæ ac sordium abolitio. Et hæc sunt illæ refectiōis aquæ, in quibus Dauid rex & propheta educatum gloriatur dicens. Super aquas refectiōis educauit me, animam meam conuertit. De his ita Christus Saluator noster Nicodemo dixit. Nisi quis renatus refectiōis fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit regnum cœlorum. Et qui, idem inquit, crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Hæc item sunt illæ aquæ mundantes, de quibus Ezechiel propheta meminit his uerbis ad Hierusalem. In aqua non es lota ad salutem. Hæc sunt aquæ gratiæ, quæ in Apocalypsi diui Ioannis legunt. Ostendit mihi fluuiū aquæ uiuæ dantes splendidum tanq̄ crystallum p̄cedentem de sede dei & agni.

Aquæ pur
gationis.

Hæ sunt præterea illæ purgatiōis aquæ, de quarum uirtute ita Ezechiel prophetauit dicens. Effundam super aquam mundā & mundabimini ab omnibus iniquamentis uestris & ab oībus idolis uestris mundabo uos, & dabo uobis cor nouum, & spūm nouum ponam in medio uestri, & faciam ut in pceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat, & eritis mihi in populū & ego ero uobis in deum, & saluabo uos ex uniuersis iniqua mentis uestris, & uocabo frumentum & multiplicabo illud, nec imponam uobis famem, & multiplicabo fructum ligni & gemitia agri, et non portetis ultra obprobrium, Hinc apud Augustinum est quemadmodum habetur i. q. i. ca. de trahē. Vnde ista tanta uirtus aquæ ut corpus tāgat & cor abluat nisi faciente uerbo, nō quia dicitur, sed quia creditur. Nam &

Idem olim in ipso uerbo aliud est sonus transiens, aliud uirtus manēs. De circūcisio trahē uerbum quid erit nisi aqua. Accedit uerbum ad elemē agebat tum & fit sacramentum, Idem uero (ut scribit Beda) salutiferæ quod nūc curationis auxilium circūcisio in lege contra originalis pec agit baptis cati uulnus agebat, q̄ baptismus agere reuelante gratiæ tpe mus. consueuit, excepto q̄ regni cōlectis inquam necdum intrare poterat, donec adueniēs benedictionem daret, qui legē dedit, ut uideri possit deus deorum in Sion. Et per eius baptismū te/

ste Augustino, id agitur ut caro peccati euacuetur. Nō aut sic euacuatur, ut in carnē concupiscentia innata nō sit, sed ne ob sit. Nam si post baptismum ad ætatem naturalem perueniūt,

Quāta mi, ibi habent cum qua pugnent eam quam adiuuante dño supēt racula de⁹ si non gratiam inuacuum susceperint. Taceo de hoc q̄ deus in aquis olim multa miracula in aquis operatus sit, dum aquis terram operat⁹ est. tegeret. Et Noe cum filiis & uxoribus in aqua miraculose pro conseruatione humani generis saluaret, & dum de petra duris sima populo Israelitico i desertis aquas produceret. Per Moy sen ministrum aquas ægypti in sanguinē cōuerteret, & quod maius est dum ipsum firmamētum & totam mundi machinā in medio aquarum suspende ret, aqua lance superiores aquas ab inferioribus diuidendo, ex aqua reptilia & uolatilia inesse producendo, auibz quidem aerem, piscibus uero gurgit: s re

linquendo, & q̄ soli aqueo elemento tanq̄ digniori non male dixit, eo q̄ per eam futura erat remissio, & super aquas spirit⁹ dñi ante mundi constitutionem ferebatur. Terræ uero male dixit in operibus hominis cum Adam de paradiso eiiceret. Hinc uideri potest q̄ Christum dum i terris ageret rarissime legas carnes, sapissime uero pisces comedisse. Inde etiā est q̄ Cur pisces oīne genus carnis quod in terra uersatur tam quadrupedia q̄ in ieiuniis aues in ieiuniis non licet comedere. Pisces uero licet cum tñ comedunt & illi caro sint, sed in aqua nobiliori elemento uiuēt. Taceo cum tamē q̄ in ueteri lege per aquas adulterium fœminarum plectebat caro sint. in quas per sacerdotes omnia maledicta congerebant amari tudinis, utq̄ per eas dñs in adulterii suspitione constitutas in maledictionem daret, & putrefaceret femora illarum, ne fru ctū habere possent, prout est in libro Numerorum. Prætereo q̄ Christus dñs in mundū nō in uino sed in aqua uenit & sang uine, q̄ in aqua saluari & gratiæ plena sanati sumus, & a mor te ac diabolica potestate erepti. Illa inquam aqua q̄ de sacra tissimo Christi latere tpe passionis amarissime emanauit in signum lauacri regenerationis. Habes em apud Ioannem quō unus militum latus eius lancea aperuit, & cōtinuo exiuit san Aqua de la guis & aqua, non aut uinum. Audi ultra ista & hoc, q̄ etiam te tere Chri stimonium martyrii aqua perhibeat, quod uinum facere nō fti fluens potest. Et si in eo mihi fidem adhibere nō audes, Lege Bernar qua sanati di sermones, ubi comperies quod pro me facit. Fratres inquit sumus. ut fideles nos pbeamus deo nostro si testimonium sanguinis non habemus, quæramus uel testimonium aquæ, & ne ipsum quidem despiciet deus. Tres sunt qui testimonium dant in ter ra, spiritus, sanguis & aqua. Beati quibus trium suppetit testi monium, qm̄ funiculus triplex difficile rumpitur. Nos si sang Tres sunt uinis testimonium non habemus, habeamus spiritum & aquā q̄ testimo qm̄ sine spiritu nec sanguis nec aqua sufficiet. Sane tñ aut uix niū i terris aut nunq̄ sine aqua aut sanguine spiritum arbitror inueniri. perhibent. Propterea quæramus uel aquam qui sanguinem nō habem⁹. Adde q̄ Christus saluator triplicem nobis aquam secundum eundem Bernardum apponit. Quarum prima a delictis pteri

Triplex tis conscientiam abluit. Sicut enim ipse Christus plorauit super
aqua a deo Lazarum mortuum, & super ciuitatem Hierusalem, ita tu aqua
nobis ap rum copia conscientiam lachrymis rigando, & maculas pecca
ponitur. torum, dolore compunctionis diluendo, id efficies quod uinum
tibi prestare non potest. Secunda de futuris concupiscentiam ex
tinguit. Quam tunc habere poterimus, cum in aqueo uultus
nostri sudore pane uestemur, & labore poenitentiae corp⁹ no
strum castigabimus. Sicut Christ⁹ aquam sudoris in toto cor
pore manantem habuit, cum pro nobis pati deberet. Tertia
uero illa est, sitientem animam non solum potas, sed & lauas,
de qua ille testimonium perhibuit, qui uidit q^d aperto latere
dñi dormientis in cruce exierit & sanguis & aqua. Qui si profi

Aqua salu, cere poterimus usq^{ue} ad deuotionis gratiam, tunc nimirum po
taris sapiē, tabimur aqua illa sapientiae salutaris, q^{ae} super mel dulcis est ha
tia super bens fontem perpetuo decurrentem aquae salientis in uitam
mel dulcis aeternam. Plura adhuc & infinita sunt similia de aquae myste
riis q^{ae} si recte perpenderent, certe non solum aqua non uitupe
riis afficeretur, sed omni liquori tam uini q^{uam} ceteris plata diui
nis extolli deberet laudibus. Cuius usu (dii boni) anteq^{uam} uinum
nasceretur & post, quot sancti patres in solitudinibus uiuētes
coelum meruerunt? Quot adhuc hodie commoda hominib⁹
aqua praebeat: uarios cibos & piscium ac ceterarū rerū mul
tiplices usus nobis exhibendo, frumēto molendo, margaritas
lapides preciosos & uniones egerendo, aurū monstrādo & pur
gando, nauigia ad multas hoīm necessitates apta sustinendo,
id saepe expediēdo, quod nunq^{uam} uel ingenia uel humana uires
expedire ualeant; munitiones & propugnacula nobis pbedo;
& ab hostili ac inimicorū inuasionē nos tutos reddendo. Et ne
diutius diuager, nōne uidetur & hoc, ut uera & dicamus & sen
tiamus, poti⁹ laude q^{uam} uituperio dignum, q^{uod} haec ipsa nostra pa

Hungaria tria & magna christiana reipu. pars per solā aquā hucusq^{ue} ab
ab aquis p impetu hostili & Turcarū rabie pseruata sit, quā uires nostra
seruas conrum gentium qnq^{ue} uino emollit, qnq^{ue} auxiliis non bene mu
tra ipetū nitā, tueri uix possent. Quae nisi illos arceret suis excursionib⁹
Turcarum iā & de nobis, & de christiana religione (ut de Gracia & Asia

regnis) fortassis actum erat. Vinum aut non solum nō hoc ua Vini incō
leat, q^{uod} auxilia morborum conferat, & membra hominum re moda
ste fanet, uerum etiā sanitatem auferat, Omitto cetera q^{uod} pa
trimonia quandoq^{ue} tota atterat, famam pulset, rixas, caedes, in
fanda facinora excitet. Immo quod deterius est tota corpora
inficiat, & mortem praesentaneam afferat. Si interdum uel in
modico modus (quanq^{ue} quis ille est qui modum eius seruare
sciat, aut qui uino fortior sit) non seruetur. Scimus enim plures
clarissimos duces & philosophos ex eo nō naturali morte oc Viri clarif
cubuisse. Obiit qnto die Chrisippus philosophus posteaq^{ue} dul simi ex ui
ce uinum immoderatus hausisset angustis spiritus fatigat⁹. no mortui.
Obiit Arcesilaus egregius etiam philosoph⁹ immatura mor
te dum uinum immodice sumpisset. Obiit Cyrenaeus ex para
lysi, quam ex nimia uini potatione incurrebat. Obiit ita & La
cydes sapientissimus homo, & in literis non postremus. Obiit
Philostrat⁹ uir doctissimus, qui apud graecos plurima scripse
rat, Ille enim cum in balneis Sinneffanis uini multū sumpsis
set, ex scalis praecipit factus non multo post uinis renunciauit
Eodē genere mortis obiit Eipenor ille egregius uir ac socius
Vlyssis, cui⁹ cadauere manes euocati sunt ab Vlysse. Nā apud
Circem ebrius factus etiam scalarum lapsu periit. Obiit ita
Choas ille ab Alexandro Magno inuitatus, dum enim ob bi
bendi uictoriam ab eo talētum retulisset, post biduum statim
mortu⁹ est, magna utiq^{ue} & saeva mercede, Verum dices plures Viri mag
etiam ex summis imperatoribus & praestantissimis uiris fu
ni q^{ui} ebrie
isse, qui & bene bibentes temulentiae & ebrietati inferuierunt, tati dediti
& nihilominus magnas & praclaras res gesserunt. Proinde magna ges
non esse credēdum q^{uod} uinum multorum egregias uirtutes ob serunt.
scuret: Quippe q^{uod} Cato ille singulari prudentia & industria ho
mo exemplar & norma uirtutum qui solus ex Romanis sapi
ens dictus est, ebrietati indulgit. Ita & Lysander Lacedaemo Cato uino
norum dux in ceteris alioquin rebus temperatus, uini aui indulgit
dus fuit, qui tamen ob hoc Asiae uictor Atheniensium uires
contriuerat, quas antea Lacedaemonii uiginti sex annis con
tinue bellātes ac obsidentes reprimere nullo modo potuerūt

Herculis
gesta & la
bores.

Hercules quis & ipse uinum supra mēsuram appeteret, hō tñ
ex Iunonis odio glorios⁹ & uiuēs oib⁹ car⁹ fuit, & mortuus di
uinos honores ab uniuersa gentilitate meruerat, ut qui mon
stra ingētia domuerat, semitaurum deuicit, leonem nemeum
iterfecit & excoriauit, harpyias fugauit, aurea poma ex horto
hesperidum abstulit interempto custode, Cerberum cathena
tum ab inferis reduxit. Diomedem regem Thraciæ humanis
carnibus equos pascentem oppressit, hydram lerneam extin
xit, Acheloum in uarias formas se transmutantē uicit, Antaū
Libyæ gigantem prostrauit, Cacus flammās igneas uomētē
occidit, Aprum Arcadicū peremit, cœlum humeris sustinuit,
Gerionem gigantē bobus spoliauit, Cētauros contriuit, Lao
medotem Phrygium interfecit, columnas in Gadibus iusulis

Antioch⁹
Mag. in ui
no uatici
nabaf, so
brius nihil
uidebat.

posuit, Balthēum ab Amasone abstulit, & totum deniq; pene
orbem deuicit. Sic Antiochus Magnus cognomento Hierax
dictus, adeo uinum amauit ut tunc cum bene ebrius esset etiā
uaticinari soleret, ieiunus uero uix aliquid uidere dicebatur.
Dionysius quoq; tyrannus Syracusorum nec ipse contēptor
uini fuit, qui potantibus etiam auream coronam proponere
solitus erat. Antonius item & Tiberius cæsar similiter amauit
uinum, qui nihilominus tñ multarum gentium uictor fuit, ut

Tiberii cæ
saris gesta.

qui de Vindelicijs, Rhetis, Armeniis, & Pannoniis triūphauit,
Dalmatas item & Sarmatas in potestatem Romanorū rede
gerat. Thraciam & eius confinia Romanas prouincias fecit,
Germaniam totam uastauit, & ob hoc Imperator appellatus.
Fuit & Alexander Magnus in tantum auidus uini, q; cœnans

Alexandri
Mag. p̄cla
ra faciora.

apud mediam Thessaliam uiginti conuiuiis dicif solus propi
p̄cla nasse, totidemq; ab eisdem poriones accepisse. Et etiam Indos
maximos potatores ad bibendum inuitasse, & tñ his non ob
stantibus i rebus bellicis fuit clarissimus, qui primū Illyrium
subegit, Romanorum insulas obtinuit, Aphricam totam su
perauit, Syriam refrenauit, Damasco, Sidone, & Tyrone expu
gnatis, ægypto, Asis utrisq; Hellesponto & Phrygia peruaga
tis, in Persidem processit, ubi superato Dario rege potentissi
mo Graciam totam, & omēs circa Euphratē regiones suo ad

iecit imperio, una cum India & cæteris orbis partibus, adeo ut
solus terrarum rex, & princeps mundi appellaret. Esto q; hæc
ita se habeant, q; certe & ego tanq; uera non negabo, gesserunt
hi omnes res perpetuis dignas historiis, amauerunt etiam ui
num. Tanq; uero nescias q; (quia si eadē inter uina & p̄ ebrie
tatem gesserunt) paucos sincera coronat Gloria & unicolor
probitas: q; crimine uirtus Multocius offensa cadat, mutetq;
colorem Virgineum? ceu cum terrenā cynthia nubē Intrat,
& amisso perdit sua lumina phœbo. Tanq; etiā ignores q; q̄tū
illi gloria & uirtute laudis meruerūt, tñ ebrietate amiserūt. Cato tñ
Si enim Cato exemplar uirtutum & norma fuit, si usq; adeo ebrietate
sapiens & perfectus erat. Quomodo eius perfectio laudari de demeruit
bebit? cuius uirtus uino sapius tētata immo uero expugnata q̄tum uir
fuērit. Cuius olim ebrii uelatum caput cum quidam quib⁹ ob tute meru
uius fuerat, retexissent mirifice erubuerit. Fecit Lyfander q; erat,
piam quod omnino sit laude dignum, dum Atheniensium po
tentiam siue uirtute sua, siue quacunq; uia fecerit reprimeret.
At quantum credis eius nomini uel potius dicam uitæ detra
ctum esset quidam per temulentiam & uini immodestiā cau
te consilia sua de cōcupito & affectato imperio, deq; Lacedæ
moniorum legum sublatione, de deorum tam Delphis q; Do
done & Hammōis numinibus eorumq; sacerdotibus pecunia
corrumpendis cælare (ea em̄ est uinolentorum natura ut ex
omni parte rimosi sint, nihil quod celandum esset tacere ua
lentes) nesciret, iuste damnatus male periit. Quantum Hercu Ebrietas
lis famigerati uiri gestis derogat ebrietas illud testimonio ē quantum
q; adhuc hodie a fictorib⁹ cum poculo & scypho figurat, non Herculi de
aliā ob causā nisi ut demonstretur ex turpi uitio qnq; quā rogauit,
cassabundus, & extra se ac rationem raptatus fuerit, cuius si ac
cedant capiti cornua bos erit, uel Bacchus dicere uolui. Dio
nysius Syracusanus qnq; ad nonagesimum usq; diem ebrius p̄ Dionysius
seuerauit, ex quo semper cæcutientes & uitiosos habuit ocu
los, de quo & id memoriæ proditum est, q; amici & compota tibus ocu
tores sui in cōiuiis tali arte eum tanq; hominem ex uino oīa lis quō a su
diudicantē, & in uino omnia constituentem, deludebant, is deludif.

simulantes se & dicentes, nihil uidere solitos si uel cibi uel ca-
lices coram illis starent appositi, ut ita regi cæcucienti blandi-
endo & adulando placere potuissent, cui nihil sobrium placu-
it. Quid dicam de Antiocho rege & eius temulentia? Nonne
abstulit q̄ & illi uinolentia plus dedecoris & detrimenti attulit q̄ prius
uirt⁹ lædit. uirtus laudis & honoris dederat) qui bibendo fatigatus & e-
mollitus semper totos dies dormire solebat, nec prius excita-
ri q̄ aduersperasceret. Nisi quis in principe uel somnolentiam
cum ebrietate præferat sobrietati ac uigilantiæ? Quod tamē
Homerus negabit quādoquidem (taceo de die) Turpe duci
totam somno consumere noctem Turpe duci uino sanctū te-
merare pudorem. Quippe cum nihil est quod magis ducem &
principem dedecet q̄ uel somnus uel uinolentia, nihil uero
magis deceat q̄ sobrietas & uigilantia. Vñ Epaminundas dux
Thebanus cum ciues sui festis quibusdam diebus solutius cō-
potationibus indulgerent licentiusq̄ uoluptatibus fruereñt,
& uigi lan-
tia. ille sol⁹ uigil & sobrius arma lustrabat, & urbis obambulabat
mœnia. Rogatus cur id faceret, respōdit se sobrium esse & ui-
gilare, quum reliquisliceret temulentos esse & dormire. Plu-
tarchus author in libello aduersus ducem imperitum, Antio-
chus aut cum Romanis bellum indiceret, & aduersus eos ar-
ma moueret, dicitur fuisse captus amore cuiusdā puellæ Chal-
ciden. cum qua tunc celebrauit nuptias cum iam iam pugna-
re debuit, totam hyemem inter uina & Venerem consumens.
Et inter hæc a Romanis aggressus & superatus, uix Ephesum
aufugit. Qui & ab Hannibale pœno tunc apud se existente ir-
Antioch⁹ risus fuit & subannatus, dum sibi exercitū aureis & argenteis
ab Annib. cæterisq̄ insignibus ornatum ostentaret, gloriabūdusq̄ quæ
pulchre reret ab eo, an illa omnia putaret satis esse Romanis. Hanni-
deridetur bal uero armatorum ut captiose ignauiam per luxum & uina
marcescentium notaret, respondit, satis esse, etiam si Romani
auarissimi sint. Non de æquiparentia sed de præda intelligēs
sciens utiq̄ minus conuenire ut ille qui bellum gereret, exer-
citum duceret, qui regna propagare, aliena uassare, urbes de-
lere, oppida excindere, liberos populos aut trucidare, aut suæ

seruituti subicere cuperet, per libidinem ad uoluptatem, p Imperato
uoluptatem ad ebrietatem, per ebrietatem ad intemperantiam ueræ
am, per intemperantiam ad quietem uel cæcitatem inducat. uirtutes
Vnde industria quæ in gerendo uel agendo, celeritas quæ in
conficiendo, consilium quod in prouidendo requiritur, labe
factantur. Quomodo enim is exercitum contineret, qui se ip-
sum continere nesciat? Sic Antiochus dum Veneri & uino in-
dulget a Romanis turpiter uictus, uix pacem & quidem satis
ignominiosam impetrat, ex Europa Asiaque discedere cogi-
tur, intra tauri terminos includitur, obsides una cum proprio
filio suo, quem unice amabat, Romanis dare cogitur, decem
millia talentorum singulis annis soluere astringitur. Hanni-
balem quem incitatore, in penes se habuit uel reddere uel di-
mittere compellitur. Et deniq̄ miserrime non multo post a
sacerdotibus fortunæ præsidis ob thesauri cupiditatem inter Antiochi
ficatur, & frustillatim concisus feris discerpendus & uorandus miserrim⁹
proicitur. Sic Antonius triumuir ex romano propter uino- exitus
lentiam factus est barbarus, magna nimirū & uitæ & famæ ia-
ctura. Sic Tiberius Cæsar propter nimiam uini auaritatē pro Ti-
berio Claudio Nerone, Biberius caldus Mero uocat⁹ est. Vñ Abomina-
tā agit⁹ est furia ut Drusum fratrem ppriū, Germanicū itē bile Tibe-
Drusi fratris filiū & patrē ueneno pderet, quo & ipse deinde rii Cæsa-
male interiit. Et ut Alexādro Magno etiā suæ partes non de- cinus,
trahantur. Nonne omnes id nouerunt? quam uini auid⁹, quā
ex uino insan⁹ (tacebo em̄ q̄ in re uenerea ob id imbellis erat.
& impotens cum magno matris suæ Olympiadis dolore, q̄ Alex. Ma
propter ebrietatem duos dies totidēq̄ noctes sapissime dor- gni isania.
mire solebat. Et ideo a Menandro sibi obiectum o plus q̄ Ale & furor.
xander bibisti) reddebatur, ut qui ex uinolentia ad iram inci-
tabatur, ex ira ad ultionem, in qua nec dilationem nec mo-
dum unquam habuit, rapiebatur. In illos regna exercebat, q̄ Viri insig-
penes eum optimi erant. Clytū enim hominem sibi amicis nes ab Ale
simū inter conuiuia propria manu transfodit, & intellecto xan. ebrio
facinore mori uoluit. Calisthenem quoque insignem philo- trucidati.
sophum trucidari fecit, eumq̄ cum cane in foueam includi,

Androci Lyfimachum uirū magnæ uirtutis & experientia ac stupēdæ fortitudinis leoni obiecit. Sicq̃ quem tot itinera, tot plia, tot hyemes, perq̃ uicta plia temporum locorūq̃ difficultate trāsierat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantia bibēdi & ille Herculeus ac facilis scyphus (ut inquit Seneca) submersit, quare ob hoc Androcides clarus sapientia ad eum ita scripsit. Memēto rex cum uinum potas sanguinem terræ bibiturum. Nam cicuta homini uenenum est, cicuta uero uinum. Vide ergo quanta sit uis ipsius uini, ut ueneno sit uenenum. Ob id etiam Traxāspes uir clarus monuit Cambysem regem Persarum, quem uini auidum usq̃ ad ebrietatē perfundi uidebat, ut parcius mero indulgeret, parum dignum referens in rege accusari ebrietatem, quem uide licet oculi hominum atq̃ aures sequerent. Q̃ qui bibatior sit mente non consistat, sibi ipsi excidat, oculis caliget, nec manu pe est accu nec oculis probe officium suum p̃stare ualens. Sed ecce illud fari ebie iam fere oblitus eram, quod nuper mihi inter alia obiecisti, tatem. ex eo etiam patere aquam esse fugiendam, aspernādam & penitus non gustandam, quia cum multarum rerum malarum tum uariorum morborum causa sit, quam si homo potet in hydropisim incidat, q̃ corpus tumefaciat, superfluitates generet, inflationem membrorū efficiat, ex qua homo mollis grauis & ponderosus redditur, ac semper sitibundus, qui quanto plus bibat tanto plus sitiāt, & quanto plus bibat tanto magis inturgescat. Id ego plane tibi credam, si ita mihi probare poteris, q̃ hæc eadem ex aquæ uitio, non aut ex qualitatū in ipso epate distemperantiam, & uirtutis digestiua debilitatem generetur. Prout ego tibi adhuc pluribus authorum testimoniis (si ea q̃ dicta sunt non sufficiant ad laudem & defensionē aquæ) uinum esse plurium rerū causam, quæ improbari possunt. Nam reuera ut uino sua proprietas nō auferatur, hydro-
Hydropi sis unde ge-
neretur. pis non aliunde citius generatur q̃ a crapula & dissolutione pot⁹ uini, quia parua idigestio epatis siue stomachi cū multo potu cōtinuato sufficit ad eam ægritudinem plenissime procurandam & generandam. Et non solum hydropisim, sed &

alios multos & graues morbos inducendos, puta quemadmo Quā multum scribit Aristoteles in de secretis secretorum, q̃ totū ob- tæ infirmi scuret hominis intellectum, impediāt sensum, turbet cerebrū tates ex uī debilitet uirtutem naturalem & animalem, generet obliuio- no fiant. nem, ledat omnes quinq̃ sensus, quibus regitur & disponitur tota actio corporalis, fuget appetitū, debilitet catenas & iūncturas corporis, generet tremorem membrorum, & lippitudinem oculorū, destruat ep̃ar & reddat eius sanguinem grossiorem, cordis cruorem denigret, unde alii errores proueniunt, ut timor, tremor, somni locutio, fantasia, uisiones, corruptio oculorum, debilitatio stomachi, distemperantia complexio num, grossities corporis, & q̃ deterius est uinum lepram indu Leprā excit, quod tūc est de genere uenenorum. Item ut Galenus dicit uino genere q̃ illinc contingat balbucies, illinc fit q̃ aliena nec aliquid ad rari. propositum ebrii loquantur, illinc cerebrum nimia humiditate offenditur, illinc est q̃ non recto gradu ire ualeant, sed p̃ multas cruces titubantes cum tibiis feruntur, et totæ plateæ strictæ sint euntibus. Idem Galenus. Omnis, inquit, ebrietas est causa morborum frigidorum. Nam plurimum uinū fit causa Epilepsiæ cum casu & spumatione oris, cum sensus, ordinati motus, erectionis, intellectus, uisus, aurium & memoriæ corruptione. Apoplexiæ, unde hominum sensus & motus totius Paralyfis corporis repente & subito auferantur. Paralyfis, unde immo- & podagrabilitas & insensibilitas membrorū fiat. Ultra hæc facit podagra ex uino. gram, quia materias crudas ad iuncturas penetrare facit. Et recte uinum Reubarbaro comparatur, quia sicut reubarbarum sic uinum si in magna quantitate sumatur egreditur ad uirtu Reubarbatem ueneni. Vidi ego tota uita mea multos aquæ potores, etiam uino am ex his qui uino utantur, nullum tamen noui qui (nisi me comparat. dicata fuerit) in insaniam uel furorem incidisset ex eius potu uel extra rationem prolapsus fuisset, non præexistente aliqua intrinseca causa alicuius mali. Bibi ego tota uita mea aquā (quamuis etiam uino quantum opus est utar) nunquā tamen meminī me in maiorem & profundiorē sitim ex potu illius incidisse, si semel quantum sat fuit gustauī, quia est restrictiua

Vinū autē cholera & fumi æstualis, Vinū autē pprie hæc necessitas seq̃, ditatem bi ut bibēdi cōsuetudo auiditatē pariat rebibēdi. Vñ more sang bēdi facit uisugā uinolēti q̃to plus bibūt tāto plus sitiunt, q̃a cholera q̃ & vñ hoc incēdit calido fumo uini ip̃a ex eo æstualis sitis proueniēs torquet assidue guttur & iuitat ad potū. Q̃ si modicū excedat & usq̃ ad ebrietatē sumat, tūc rōne exticta brutalis uis cōfortat, tūc corp⁹ pmanet uelut naui in mari non hñs gubernaculū aut rectorē, & sicut militia non hñs principem neq̃ ducem, ex quo fit q̃ ebrius quandoq̃ immo semper faueat rei non probandæ. Laudat quod in se ut plurimum est illaudabile. Hinc ē q̃ ex illis faciat stultos, qui se sapiētes crediderūt. Illos peruersos efficiat, qui per temperantiam uiuentes beneuoli fuerunt. Aqua q̃tumuis potata nec id efficiet quod dictū est. Nec quēpiam ita exosum reddet, quemadmodum uinū sui amatores,

Temulen Quos uino æstuantē ac cæcutientē tanq̃ bruta & omni rōne
 tos nec ip̃i carentia animalia oēs usq̃ ad nauseam oderunt, Immo uero
 temulenti quod maius est, eos etiam illi qui temulētiæ dediti sunt ferre
 pnt pati. non possunt æquo animo, quin quod in se deprehendere non
 possunt in eis tanq̃ monstra damnent. Quo circa Lacedæmonii semp̃ liberos suos puulos huiusmodi spectaculis ubi ebrii
 quippiam repræsentarent interesse uoluerunt. Non quidem
 uerentes ne ab ea spectandi cōsuetudine imitandi licentiā su
 merent, aut ex contemplatione ad simile uitæ genus prolabe
 rent, Verū ut potius turpitudinē quā in ebriis uidissent abhor
 rentes, cautius deinde tanq̃ rem brutā & abominabilē deuita
 re & fugere sciuisent, cū iā ætate adultis in mētē uenisset ebri
 orum illa incondita & brutalis repræsentatio. Ob id em̃ & Plato
 ebriis ac iratis p̃cipere consulereq̃ solebat ut in speculo uul

Quo quis tus suos inspicerent, & uisa deformitate uitia fugerent. Et Ana
 abstemius charis ille solus Scytharum sapiens interrogatus, quo pacto
 possit fieri quis abstemius fieret, Respondit, Si ebriosorū, inq̃t, motus si
 bi ante oculos ponat. Fit em̃ nescio quo pacto, inquit Cicero
 lib. i. off. ut magis in aliis cernamus q̃ in nobismetipsis si qd
 delinquitur, Ita facillime corriguntur indiscientium uitia quo
 rum imitantur imitādi causā magistri, hoc est cum magistri

discipulos reprehendere uolunt eos imitantur, eisq̃ uitia ip̃o Temulen
 rum repræsentant, ut discipuli uidendo cognoscant q̃ dedec̃ tix crimē
 at in quo reprehendantur. Nec est in quo aquā potantes tanq̃ etiā temu
 infames notari possent, Temulentia uero crimē si culpa etiā lenti eru
 temulento obiciatur statim erubescit, uel ex nomine solo co bescunt.
 gnoscens, q̃ nullum probrū turpius inueniri potest ipsa ebrie
 tate. Vnde Achilles Homericus nihil inuenit quo magis pro
 scinderet & lacesseret Agamemnonem regem, quā ut eum ui
 no pressum & temulentum appellaret. Vnde etiam Monaca
 diui Augustini mater p̃signis alioquin matrona in omni uir
 tutum & perfectionis genere cum ab ancilla serua per insul
 tationem amariorem merobibula uocaretur, tam foedum &
 erubescendum id maledictum esse credidit, ut mox ebrietatis
 uitio & cōsuetudine bibendi damnata ad sobrietatem rediit,
 nec deinceps aliter uinū biberit nisi bene aqua dilutum. San
 ctus Paulus item tam abominandum uitium credidit ebrieta Cū ebriis
 rem, ut Corinthiis scribat, q̃ cum homine qui ebriosus sit etiā sicut cum
 si frater esset cibum non capiant, sicut cum fornicariis & aliis fornicariis
 infamibus. Scripsi, inquit, uobis non commisceri fornicariis. & infami
 Si is q̃ frater nōiast inter uos est fornicator, aut auarus, aut ido bus nō esse
 lis seruiēs, aut maledic⁹, aut ebriosus, aut rapax, cū huiusmodi comeden
 nec cibū sumere, Eo q̃, ut Hiero. ait, Vēter mero æstuas defaci dum,
 li spumat i libidinē & fornicationē. Hinc ē dictū ex Gen. q̃ spi
 rit⁹ imūd⁹ habitet in sepulchris i. luxuria q̃ imūdū facit habi
 tat i gulosis & ebriosis q̃ sepulchra sūt luxuriæ. Quid. n. Venus
 ebria curat? Iguinis & capitis q̃ sint discrimia nescit, ait Iuue.
 Sepulchrū siqdē ē patēs guttur eorū, ait Dauid. In q̃ sepulchra Spūs imū
 daemones etiā petierūt itrare sub porci noie exp̃ssio, ut ē apud
 Lucā. Manifestū. n. nobis ē ex Boetii phica cōsol. li. iiii. hoies p̃tat i sepul
 hæc uitia in diuersa trāssformari beluas, eosq̃ i malitiā uersos chris. i.
 humanā amittere naturā, nā sicut ultra hoīem quēq̃ puehere ebriis.
 sola pbitas possit, ita necesse ē ut q̃s ab humana cōditiōe deie
 cit, ifra hoīs meritū detrudat i pbitas. Si. n. hō, inq̃t, foedis imū
 disq̃ libidibus imergit, sordidæ suis uoluptate detinet, Si aua
 ricia feruet alienarū opū uiolēt⁹ creptor, simile lupo dixeris.

Si ferox, inquiet⁹, linguam litigiis & maledictis exercet? Cui illum comparabis. Si infidiator occultus surripuisse fraudib⁹ gaudet, uulpeculis exequetur. Si pavidus & fugax non metuenda formidet ceruis similis habeatur. Si segnis ac stupidus torpeat, asinum uiuit. Si uini intemperantia ac ebrietate ratione obruit, omni belua deterior habeatur. Ita fit ut qui probitate deferta homo esse desierit, cum in diuinam conditionem transire non possit uertatur in beluam. Quid? quod illi qui ebrietatis foeditate notati semel fuerint, nunquam postea in consilium sapientum hominum admittantur? nec quippiam illis committitur, quod a secretis sit. Et quod aquam potatibus tanquam in nulla re suspectis tuto uidemus committi, Nimirum ob id (ut Plinius consilia non nisi uerbis utar) quia tanto labore constat ebrietas, quod mentem admitti, & mutet, ac furorem gignat in mali impetum & boni obliuionem.

Ebrios in sapientum la re suspectis tuto uidemus committi, Nimirum ob id (ut Plinius consilia non nisi uerbis utar) quia tanto labore constat ebrietas, quod mentem admitti, & mutet, ac furorem gignat in mali impetum & boni obliuionem.

curs Cum autem homo ebrietate corrumpitur, tunc auidi matronam oculi licentur, tunc graui produnt marito, tunc animi secreta proferuntur, alii testamenta sua nuncupant, alii mortifera loquuntur, redituraeque per iugulum uoces non continent, Quam multis ita interemptis uulgoque ueritas iam attributa uino est.

Ex ebrietas iucundum nephas. Interea ut optime cadat solem orientem non uident, ac minus diu uiuunt, hinc pallor est & genae pendulae, oculorum hinc cera & lippitudo, manus tremulae effundentes plena uasa, lingua ligata, & quae sit praesens poena furiales somni & incuies nocturna, primumque summum ebrietatis libido portetosa ac iucundum nephas, postera die ex ore halitus foetidi uelut de sepulchro & grauissima in capite punctiones, ac fere omnium rerum obliuio, morsque memoriae rapere se ita uitam praedicant, cum priorem diem quotidie perdant, illi uero & ueniunt. Ex his plane constat quam minus iuste aqua accusetur, cui tot insunt uirtutes. Quanta denique illi inferatur iniuria, cuius beneficio nullus carere potest. Vinum autem tot rerum malarum, tot inconuenientiarum occasio laudatur, tanto appetitu exquiritur, ut quandoque melius sit, si eius usum homo nunquam nouisset.

Aqua beneficio nullus carere potest. ¶ Habes mi domine LADISLAE opinionis meae argumentorumque propositorum & enucleationem & de

fensionem. Qui tanta alioquin in me ferebaris acerbitate, dum in ea parte tibi contrarius essem, ut plane me infelicem existimares, & extra rationem duci, qui ita temerarie uino audere praefere aquae mysteria, eos uero plane nec in numero hominum computares, tanquam omni & humana societate priuatos, & a mundi felicitate exclusos, qui fortassis abstemii sint, Felicissimi & uino penitus careant. Qui nimirum si corrupta hominum ius mos esse illud dicitur non essent, soli uideantur non tantum omnium felices, sed quod uinum sed etiam dii terreni, nouissime & in caelis cum diis nectare ui non bibunt. Et tunc, unde temulenti sitientes ne guttam aquae impetrare poterunt, ut linguam refrigerarent, quam prius contempserunt gustare. Quis enim rerum naturae plus debeat, quae ita cum eis benigne egerit, ut eos a principio ab infelicitate humana & tot periculis rerum humanarum, quae ex uino ut plurimum euenire solent, penitus immunes reddiderit? Quod si denique aquam praetulerim uino, ecce uides quam praeter temeritatem feci, & quibus testimoniis opiniones meas firmauerim. Quod si uerum dixi quod fortassis displiceat, non mihi imputes, sed materiae & uino, qui illud nec ita uituperauerim ut abstemius, quod dudum conuersus confirmo fratres, ut modum & mediocritatem in Solum exhibendo seruare sciant. Nec ita laudauerim ut uel Scythiae cessum ui uel Thraciae uidear, tanquam uel hoc pro felici habeam num bibere omine si uestis aut mensa illo perfundatur. Sed excessum in eo dii uituperio, qui communiter ex eo prouenire solet, hoc est ipsam bandum, ebrietatem tanquam fomitem & materiam omnium uitiorum. Laudo autem semper id quod intra rationis terminos consistit. Quando quidem Est modus in rebus sunt certi denique fines Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Et quod aurea semper in omnibus rebus habeatur mediocritas. Vale.

PERORATIO.

¶ Ad te uero eminentissime Antistes ista dedi tanquam ad patrem & dominum in his iudicem tuam amplitudinem non ita eligens, ut uel uinum condemnans (quod utique nullus pro tota Hungaria condemnare auderet) uel aquam laudans pro

me tanquam uiolenter sententiam exposcam, Sed ut ipsi ueri
tari ita faueas, nō personarum, sed iudicialis officii delectum
Darius rex habens, quemadmodum Darius olim Persarum rex, qui inter
ueritatem tres regii lateris custodes de uino & ueritate disceptaſſet. Non
uino præ uinum (prout in Ecclesiasticis ueteris testamenti historiis ha
tulit. betur) ueritati, Sed ueritatem uino prætulerat, quæ de uino

utiq; et fortior est & dignior, Quam omnis terra inuocat
cælum benedicit, & omnia opera tremunt ante fa
ciem eius, In qua ut in uino & cum uino nihil
iniquum sit, nec apud eam sit accipere perſo
nas aut differentias. Sed quæ oībus quod
iustum est & æquum pure & simplici
rex tribuat & administret.

F I N I S.

~~Calligraphia~~
Hagenau ex Academia Thomæ Anshelmi
mense Iulio. Anno M. D. XVII.

